

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ, ΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Η Ενέργεια και η Ασφάλεια στην Περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου

Του

ΜΙΧΑΛΗ ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΥ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ, ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

2021

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ, ΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Η ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ Η ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

Του

ΜΙΧΑΛΗ ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΥ

Υποβληθείσα στη Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Τεχνών και Ανθρωπιστικών Σπουδών σε μερική εκπλήρωση

των απαιτήσεων για την απόκτησης του Μεταπτυχιακού Τίτλου Διεθνές Σχέσεις, Στρατηγική και Ασφάλεια

Μάϊος 2021

Μάϊος 2021

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © Μιχάλης Θρασυβούλου,2021

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved. Η έγκριση της διατριβής από το Πανεπιστημίου Νεάπολις δεν υποδηλώνει απαραιτήτως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Πανεπιστημίου.

Ονοματεπώνυμο Φοιτητή: Μιχάλης Θρασυβούλου

Τίτλος Μεταπτυχιακής Διατριβής:

Η ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ Η ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

Η παρούσα Μεταπτυχιακή Διατριβή εκπονήθηκε στο πλαίσιο των σπουδών για την απόκτηση εξ αποστάσεως μεταπτυχιακού τίτλου στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις και εγκρίθηκε στις 6 Ιουν 2021 από τα μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής.

Εξεταστική Επιτροπή:

Πρώτος επιβλέπων: Δρ. Κώστας Υφαντής

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής: Δρ. Σωτήρης Ρούσσος

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής: Δρ. Μερσίλεια Αναστασιάδου

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Ο Μιχάλης Θρασυβούλου γνωρίζοντας τις συνέπειες της λογοκλοπής, δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία με τίτλο « Η ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ Η ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ », αποτελεί προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας και όλες οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει, έχουν δηλωθεί κατάλληλα στις βιβλιογραφικές παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή.

Ο Δηλών

Η Ενέργεια και η Ασφάλεια στην Περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου

Διπλωματική Εργασία

Επιβλέπων Καθηγητής

Δρ. Κώστας Υφαντής

Κοσμήτορα

Γιώργος Γεωργής

ΠΕΡΙΛΗΨΗ (ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ)

Στην παρούσα εργασία θα μελετηθεί κυρίως το ρευστό περιβάλλον της Ανατολικής Μεσογείου και ταυτόχρονα τα διάφορα γεγονότα και οι παράμετροι που την επηρεάζουν άλλα και την καθιστούν σημαντικό σημείο. Μέσω πρωτογενών πηγών που παρουσιάζονται στην βιβλιογραφία θα αναλυθεί γιατί αποτελεί ένα σημαντικό γεωστρατηγικό σημείο η Ανατολική Μεσόγειος και γιατί υπάρχει έντονο ενδιαφέρον τα τελευταία χρόνια προς αυτή την κατεύθυνση από πολλές χώρες. Επίσης θα γίνει μια εκτενής ανάλυση για το Δίκαιο της Θάλασσας και για την κατανόηση των υπαρχόντων απειλών αλλά και προκλήσεων. Μαζί με αυτά θα μπορέσουμε να κατανοήσουμε κυρίως την πολιτική της Τουρκίας που ακολουθεί τις τελευταίες δεκαετίες και γιατί υπάρχουν τόσο σοβαρά προβλήματα μεταξύ Ελλάδας και Κύπρου με την Τουρκία. Επιπρόσθετα είναι αναγκαίο να γίνει αναφορά στον όρο της ασφάλειας άλλα και της ενεργειακής ασφάλειας που βρίσκεται υψηλά στην ατζέντα την τελευταία δεκαετία. Τέλος θα γίνει αναφορά και στους αγωγούς στην Ανατολική Μεσόγειο αλλά και στη Νότιο Ανατολική Ευρώπη για την κατανόηση τον πολιτικών παιγνίων αλλά και συμφερόντων.

Λέξης κλειδιά: Ανατολική Μεσόγειος, Δίκαιο της Θάλασσας, Ενεργειακή Ασφάλεια, Ενέργεια, Αγωγοί Μεταφοράς Υδρογονανθράκων, Τουρκία.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ (ΣΤΑ ΑΓΓΛΙΚΑ)

In the present work we will mainly study the fluid environment of the Eastern Mediterranean and at the same time the various events and parameters that affect it and make it an important point. Through primary sources presented in the literature, it will be analyzed why the Eastern Mediterranean is an important geostrategic point and why there is a strong interest in this direction in recent years from many countries. Will also be an extensive analysis of the Law of the Sea and the understanding of the existing threats and challenges. Together with these we will be able to understand mainly the policy of Turkey that follows the last decades and why there are such serious problems between Greece and Cyprus with Turkey. In addition, it is necessary to refer to the term security but also to energy security, which has been high on the agenda for the last decade. Finally, reference will be made to the pipelines in the Eastern Mediterranean and in South-Eastern Europe for the understanding of political games and interests.

Keywords: Eastern Mediterranean, Maritime Law, Energy Security, Energy, Hydrocarbon Transport Pipelines, Turkey.

Αφιέρωση

Η παρούσα εργασία αφιερώνεται στην οικογένεια μου για την κατανόηση που επέδειξε, και την πολυποίκιλη στήριξη που με βοήθησαν με όλους του τρόπος .

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω από καρδιάς τον επιβλέποντα καθηγητή μου Δρ. Κώστα Υφαντή για την άψογη συνεργασία, επιμέλεια και την συνεισφορά του για την παρούσα εργασία που αποτελεί μείζον θέμα στην εποχή μας.

ΠΕΡΙΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ 13

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΚΑΙ Η ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ 16

Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΩΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΟΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟ ΧΑΡΤΗ 21

ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ 27

Αιγιαλίτιδα Ζώνη 28

Συνορεύουσα Ζώνη 31

Υφαλοκρηπίδα 32

Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη 32

ΤΟΥΡΚΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ 35

ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ 3+1 46

ΑΓΩΓΟΙ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ ΣΤΗΝ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ 50

Turkey – Greece – Italy Interconnector (TGI) 50

IGI 51

South Stream 51

AGP 52

TAP 52

IGP 53

Nabucco 53

TAP 53

TANAP 54

SUMED 54

Trans Med 55

Blue Stream 55

Turk Stream 56

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ..... 57

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ..... 59

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1: Αποθέματα υδρογονανθράκων στην Ανατολική Μεσόγειο……26

Εικόνα 2: Όροι του Δικαίου της Θάλασσας…….34

Εικόνα 3: Κυπριακή ΑΟΖ με τα ενεργειακά οικόπεδα……...…….40

Εικόνα 4: Σημεία με τις παράνομες Γεωτρήσεις στην Κυπριακή ΑΟΖ……..…….41

Εικόνα 5: Χάρτης με τη διεκδίκησα υφαλοκρηπίδα από την Τουρκία στην Ανατολική Μεσόγειο……..……..42

Εικόνα 6: Χάρτης με ενεργειακές εταιρίες που έχουν δικαιώματα στα Κυπριακά οικόπεδα.....43

Εικόνα 7: Χάρτης της Γαλάζιας Πατρίδας…….....44

Εικόνα 8: Συνολικός Χάρτης με τις συνολικές διεκδικήσεις της Τουρκίας στην περιοχή……....45

Εικόνα 9 Διαδρομή του αγωγού Trans Adriatic Pipeline……...……...…54

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η περιοχής της Ανατολικής Μεσογείου αποτελεί μια ξεχωριστή και ιδιαίτερη περίπτωση γεωπολιτικών, γεωστρατηγικών, γεωοικονομικών συμφερόντων. Κάνοντας μια σύντομη ιστορική αναδρομή, θα δούμε ότι η περιοχή αποτελούσε πόλο έλξης για τις Μεγάλες Δυνάμεις είτε για λόγους ναυτιλίας, είτε για οικονομικούς, είτε στρατηγικούς για να μπορούν να ελέγχουν τις αποικίες που είχαν στον κόσμο. Κύρια αποικιακή δύναμη αποτελεί η Μεγάλη Βρετανία που διατηρούσε αρκετές βάσεις στη περιοχή άλλα και στη περιοχή της Ασίας και της Ανατολικής Μεσογείου που αποτελούσε σημαντικό στρατηγικό σημείο. Η Βρετανία αποτελεί μια χώρα του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών και μέχρι σήμερα διατηρεί βάσεις στην Κύπρο καλά εξοπλισμένες με άρτιο στρατιωτικό προσωπικό αλλά και στρατιωτικό οπλισμό. Η Ανατολική Μεσόγειος αποτελεί κύριο σημείο για αρκετές χώρες κυρίως λόγω της θέσης της.

Ανέκαθεν στη περιοχή υπήρχαν προκλήσεις και γεγονότα τα οποία την χαρακτήριζαν ως ασταθή περιοχή. Αρχικά η εισβολή στην Κύπρο το 1974 οδήγησε στην κατοχή του νησιού μέχρι και σήμερα με ποσοστό κατοχής εδάφους περίπου στο 37% (Υπουργείο Εξωτερικών, n.d). Επιπλέον υπάρχει στο νησί η παράνομη παραμονή κατοχικού στρατού, σε ένα μέρος το όποιο ανακηρύχθηκε κράτος και δεν αναγνωρίζεται διεθνώς, βάση ψηφίσματος του συμβουλίου ασφάλειας. Ακόμη πρέπει να αναφερθούμε και στο ζήτημα για το Παλαιστινιακό θέμα όπου οι βίαιες συγκρούσεις για εδάφη και οι πόλεμοι κυρίως τον 20^{ο} αιώνα δεν έπαψαν να υπάρχουν μεταξύ των Αράβων και Εβραίων. Πέραν αυτού υπάρχουν διαφορές μεταξύ του Ισραήλ και του Λιβάνου για θαλάσσια περιοχή στην Ανατολική Μεσόγειο στα σύνορα μεταξύ αυτών των δύο χώρων. Κατά την πρώτη δεκαετία αυτού του αιώνα τα όπλα μαζικής καταστροφής ήταν το επίκεντρο στην περιοχή όπου αποτελούσε παγκόσμια απειλή και έγιναν επιχειρήσεις των ΗΠΑ και άλλων χωρών για την καταστολή αυτών των καταστροφικών όπλων. Επιπρόσθετα στην περιοχή αποτελεί πρόβλημα και η τρομοκρατία, όπως οι ISIS όπου εδραιώνεται κυρίως στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και Μέσης Ανατολής όπου αποτελεί διεθνές ζήτημα.

Επίσης υπάρχουν σοβαρές διενέξεις μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας κυρίως στην Μεσόγειο Θάλασσα. Κυριότερο πρόβλημα αποτελούν οι παραβιάσεις στην Ελληνική υφαλοκρηπίδα και των χωρικών υδάτων ενώ ταυτόχρονα αγνοεί αρκετά νησιά της Ελλάδας τα οποία έχουν κυριαρχικά δικαιώματα στη θαλάσσια περιοχή τους, βάση του Δικαίου της Θάλασσας. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η Τουρκία δεν αναγνωρίζει το Δίκαιο της Θάλασσας και ταυτόχρονα η τελευταία δεκαετία αποτελεί μείζον θέμα στην περιοχή για τα μεγάλα ενεργειακά κοιτάσματα τα όποια

ανακαλύφθηκαν. Αξίζει ακόμη να αναφερθούμε στο γεγονός ότι η Τουρκία δεν αναγνωρίζει την Κυπριακή Δημοκρατία και παρουσιάζεται ως μια χώρα η οποία παραγκωνίζει το ψήφισμα του συμβουλίου ασφάλειας και αναγνωρίζει το ψευδοκράτος με το όνομα « Τουρκική Δημοκρατία Βόρειας Κύπρου ». Ακόμη λόγω του ότι προσπαθεί να αναδειχθεί ως περιφερειακή δύναμη στην περιοχή εφαρμόζει άτυπες συνθήκες που δεν προβαίνουν στις καλές διπλωματικές σχέσεις και μαζί με αυτές έπονται προκλήσεις και εντάσεις κατά των κυριαρχικών δικαιωμάτων των γειτονικών χωρών.

Παρ΄ όλα αυτά, η περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου προσδίδει και ευκαιρίες για την διεθνή αναβάθμιση του ρόλου της στη διεθνή σκακιέρα αλλά και στα κράτη που εδρεύουν στη περιοχή της, εξαιτίας των ενεργειακών αποθεμάτων που υπάρχουν. Η Ελλάδα και η Κύπρος ως εδαφικές αλλά και πολικές προεκτάσεις καλούνται να αξιοποιήσουν το ρόλο τους λόγω μεγάλων συμφερόντων πολιτικά, στρατηγικά και οικονομικά. Επιπρόσθετα οι εξαιρετικές σχέσεις της Ελλάδας και της Κύπρου με το Ισραήλ προσδίδουν προοπτικές για το γεφύρωμα με την Δύση και κυρίως την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Επίσης η περιοχή κυρίως την τελευταία δεκαετία βρίσκεται στο επίκεντρο των γεωπολιτικών θεμάτων με αφορμή την ανακάλυψη μεγάλων κοιτασμάτων ενεργειακών πόρων. Ακόμη η Ανατολική Μεσόγειος καθίσταται ένας από τους σημαντικότερους παραγωγούς ενέργειας άλλα και κόμβος διαμετακόμισης ενέργειας σε παγκόσμια κλίμακα λόγω της γεωγραφικής της θέσης. Η Ελλάδα και η Κύπρος αυτή τη στιγμή βρίσκονται στο επίκεντρο των μεγάλων δυνάμεων καθώς θα αποτελέσουν χώρες εισαγωγής ενέργειας και με βάση τα σχέδια των αγωγών που παρουσιάζονται και φανερώνονται οι επιρροές αρκετών χωρών.

Οι αγωγοί μεταφοράς της ενέργειας στον χώρο μας είναι κυρίως σχεδιασμένη για να καλύψουν τις συνεχόμενες και αυξανόμενες ανάγκες της δυτικής Ευρώπης. Αυτό οφείλεται και στο γεγονός, ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση θέλει να μειώσει τις εισαγωγές από τη Ρωσία λόγω του σοβαρού προβλήματος με την ενεργειακή ασφάλεια των χωρών της Δύσης. Η περίπτωση της Ελλάδας σε αυτό το σημείο μπορεί να αποτελέσει σημαντικό ρόλο για μεταφορά ενέργειας από το Νότο στο Βορρά και από την Ανατολή στην Δύση.

Ο σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να αναδείξει την σημασία της περιοχής της Ανατολικής Μεσογείου και ταυτόχρονα την ανάγκη για καλές διπλωματικές σχέσεις και την τήρηση των διεθνών συνθηκών. Στην εργασία συζητιόνται τα προβλήματα που υπάρχουν στην

περιοχή και την καθιστούν ένα περιβάλλον αστάθειας. Θα αναλυθεί τι εννοούμε με το νέου όρο «ενεργειακής ασφάλειας» στο πλαίσιο της γενικότερης έννοιας της ασφάλειας. Επιπλέον γίνεται μια εκτεταμένη αναφορά στο Δίκαιο της Θάλασσας έτσι ώστε να γίνει περισσότερο σαφής ο Τουρκικός αναθεωρητισμός. Επιχειρείτε να αναδειχθεί ο ρόλος της Τουρκίας στην Ανατολική Μεσόγειο και η πολιτικές της στην ευρύτερη περιοχή και αυτά σε συνάρτηση με τα συμφέροντα των χωρών της περιοχής αλλά και πέρα από αυτή. Στην συνέχεια συζητούνται η τελευταίες ενεργειακές εξελίξεις και κυρίως τα σχήματα συνεργασίας όπως ο αγωγός East Med. Τέλος, γίνεται μια σύντομη αναφορά στα δίκτυα των αγωγών που υπάρχουν στην περιοχή και στην σημασία τους.

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΚΑΙ Η ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

Η έννοια της ασφάλειας αποτελεί ένα διαχρονικό πρόβλημα και ταυτόχρονα το πιο δύσκολο αντικείμενο και επίκαιρο ζήτημα των Διεθνών Σχέσεων. Επιπρόσθετα ως κεντρικό θέμα των κρατών αποτελεί βασική αξία για την διαμόρφωση εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής των χωρών εξαιτίας του ρευστού διεθνούς περιβάλλοντος για την διαμόρφωση των σχέσεων. Επίσης με βάση την διαμόρφωση της εσωτερικής πολιτικής αποτελεί και η δημιουργία στρατηγικής των κρατών στην πολιτική τους, όπου αυτό οδηγεί στην σύνθεση της διεθνούς πολιτικής. Στο βιβλίο Ασφάλεια, Στρατηγική και Διαλεκτικός Ρεαλισμός του Ευστάθιου Τ. Φακιολά αναφέρει ότι « Η ασφάλεια αποτελεί την απαραίτητη, αλλά όχι την επαρκή συνθήκη, ενώ η στρατηγική την απαραίτητη και σε συνδυασμό επαρκή συνθήκη των διεθνών εξελίξεων». σελιδα Συνοψίζοντας, καταλαβαίνουμε ότι αυτά τα δύο αποτελούν τα απαραίτητα στοιχεία για τη διεθνή σκακιέρα στις διακρατικές σχέσεις. (Φακιολάς, 1999).

Η ασφάλεια είναι μία έννοια η οποία εμπίπτει σε διάφορους τομείς και ένας γενικός απλός ορισμός είναι η απουσία των απειλών. Στις Διεθνείς σχέσεις ένας ορισμός είναι η «η ελευθερία από τις απειλές και η ικανότητα του κράτους να αξιοποιεί τις εθνικές και διεθνείς συνθήκες για την προστασία των συμφερόντων του». Επίσης, η ασφάλεια είναι μια έννοια αλληλένδετη από στρατιωτικές, οικονομικές και διπλωματικές συνθήκες. Όλες οι συνθήκες μαζί μας υποδηλώνουν το βαθμό ελευθερίας από τις απειλές που ορίζει και την συμπεριφορά του κράτους. Ακόμη, μπορούμε να πούμε ότι η έννοια της ασφάλειας αφορά την διαμόρφωση της πολιτικής των κρατών απέναντι σε άλλα κράτη και μαζί οι ενέργειες που γίνονται για την αντιμετώπιση των κινδύνων που ελλοχεύουν μέσων των πόρων που διαθέτει, κυρίως με στρατιωτικά μέσα. Η ασφάλεια συνδέεται άμεσα με την άμυνα για την διασφάλιση των συνόρων της χώρας. Καταλήγουμε λοιπόν, ότι η ασφάλεια είναι ο τρόπος με τον όποιο σχηματίζεται η πολιτική για την κινητοποίηση των πόρων και για την διασφάλιση της ελευθερίας από τις απειλές και ταυτόχρονα τα συμφέροντα.

Σύμφωνα με τις ενεργειακές εξελίξεις στην Ανατολική Μεσόγειο όπου αποτελούν μείζον θέμα την τελευταία δεκαετία για τις χώρες που εδρεύουν στην περιοχή είναι ανάγκη να αναφερθούμε και στην ενεργειακή ασφάλεια. Η ενεργειακή ασφάλεια είναι ένας σύγχρονος ορισμός και αποτελείται από ένα αυτόνομο τομέα της έννοιας της ασφάλειας. Επιπρόσθετα στη σύγχρονη εποχή που διανύουμε τα ενεργειακά ζητήματα είναι πλέον άρρηκτα δεμένα με θέματα

περί οικονομίας και περιβαλλοντικής φύσεως ζητήματα. Παράλληλα αποτελούν και στρατηγικής σημασίας θέματα για την εθνική ασφάλεια μιας χώρας και σε επίπεδο διπλωματίας με τις γείτονες χώρες και στον ευρύτερο χώρο των διεθνών σχέσεων.

Πέραν αυτών, η ενέργεια μπορεί να παρατηρηθεί και να μελετηθεί από διάφορες πτυχές και συνάμα υπάρχουν και πολλοί ορισμοί για τον όρο της Ενεργειακής Ασφάλειας. Ο όρος Ενεργειακή Ασφάλεια έχει μελετηθεί αρκετά και δεν βρήκαν ένα ορισμό ο οποίος να αντιπροσωπεύεται σε διεθνές επίπεδο. Επιπρόσθετα μερικοί εξ αυτών είναι και αντίθετοι μεταξύ τους και αυτό οφείλεται στις διαφορετικές αντιλήψεις που δημιουργούνται για να δικαιολογήσουν τον όρο. Ακόμη οφείλεται και στο γεγονός για να αιτιολογήσουν δράσεις και τις πολιτικές που αναπτύσσονται γύρω από αυτό θέμα σύμφωνα με τα συμφέροντα τους. Επίσης ο Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας, ορίζει ότι η ενεργειακή ασφάλεια είναι «η πρόσβαση σε αρκετές ποσότητες, ικανές, οικονομικές και καλούς προμηθευτές ενέργειας».

Πρώτα πρώτα υπάρχει η επιστημονική άποψη βάση της οποίας, η ενέργεια γίνεται αντιληπτή μέσα από την επιστήμη της θερμοδυναμικής. Ακόμη υπάρχει η οικονομική άποψη με την οποία προσδιορίζεται ως εμπόρευμα και έχει τιμή η οποία ορίζεται από την προσφορά και την ζήτηση και γίνονται μεγάλες συναλλαγές. Επίσης, υπάρχει και η οικολογική άποψη όπου η ενέργεια θεωρείται είτε ανανεώσιμη είτε μη ανανεώσιμη. Σε αυτό το σημείο και από αυτή την άποψη η ενεργειακή ασφάλεια επιβάλλεται να έχει ως παράμετρο την βιωσιμότητα και την ασφάλεια του οικολογικού συστήματος. Επιπλέον, σημαντική άποψη αποτελεί και η κοινωνική πλευρά όπου πλέον η ενέργεια είναι αναγκαίο στοιχείο για τα νοικοκυριά και την ευρύτερη ζωή του ανθρώπου λόγω του ότι επηρεάζει και το βιοτικό του επίπεδο. Επιπρόσθετα ο όρος της ενέργειας ανάγεται και σε πολιτική άποψη αφού αποτελεί και θέμα εθνικής ασφάλειας όπου χρειάζεται ορθή πολιτική και μαζί του τίθενται θέματα οικονομικής ζωτικότητας και στρατιωτικής δύναμης. (Φλούρος, 2020)

Αποτελεί ανάγκη να αναφερθούμε και στο θέμα με τα διάφορα μοντέλα και τις παραμέτρους που υπάρχουν στην ενεργειακή ασφάλεια. Λόγω των πολλών απόψεων και διάφορων ορισμών που συναντάμε σε αυτό τον όρο, αναπτύχθηκαν διάφορα μοντέλα μερικά από τα οποία θα αναλύσουμε πιο κάτω, με το κάθε ένα να προσδιορίζει ξεχωριστή άποψη ή και συνδυαστικές απόψεις.

Ανατρέχοντας στην βιβλιογραφία θα εντοπίσουμε ότι η Asian Pacific Energy Research (APERC) είναι μια ενεργειακή εταιρία η οποία ιδρύθηκε τον Ιούλιο του 1996 στο Τόκιο με πρωταρχικό στόχο την διεξαγωγή ερευνών για την προώθηση και την κατανόηση σχετικά με τις περιφερειακές προοπτικές ενέργειας, τις εξελίξεις στην αγορά και την πολιτική. Επίσης το 2007 προχώρησαν και ανάπτυξαν παραμέτρους σχετικά με την ενεργειακή ασφάλεια και την περιγράφουν ως εξής:

- Η Διαθεσιμότητα που υπάρχουν στους πόρους για να υπάρχουν οι ικανές ποσότητες
- Η Πρόσβαση στους πόρους πόσο δύσκολη ή εύκολη είναι για την αξιοποίηση τους
- Η Δεκτικότητα σε σχέση με τις υποδομές και παράλληλα με το περιβάλλον και
- Η Ανεκτικότητα σε σχέση με το κόστος για την αξιοποίηση της ενέργειας. (KIMURA, 2007)

Επιπρόσθετα η International Energy Agency (IEA) είναι ένας αυτόνομος διεθνής οργανισμός ενέργειας με έδρα το Παρίσι ο οποίος ιδρύθηκε το 1974 στο πλαίσιο Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης μετά από την πετρελαϊκή κρίση του 1973. Στο θέμα της ενεργειακής ασφάλειας η ΙΕΑ θεωρεί τις πιο κάτω παραμέτρους ως τις καταλληλότερες:

- Η έκταση των εισαγωγών και ειδικότερα από τις χώρες που είναι πολιτικά ασταθείς
- Πόση είναι η απόσταση από την παραγωγή στην κατανάλωση
- Η ευπάθεια των φυσικών αλυσίδων εφοδιασμού σε διαταραχές.
- Ο βαθμός υποκατάστασης των καυσίμων
- Η διαφοροποίηση του μίγματος των καυσίμων και
- Ο βαθμός συγκέντρωσης της ισχύος στην αγορά. (IEA, 2019)

Αξιόλογη είναι και η συμβολή του Jonathan Elkind, ο οποίος είναι συνεργάτης και επίκουρος, ανώτερος ερευνητής στο κέντρο παγκόσμιας ενεργειακής πολιτικής με μια μακρόχρονη καριέρα σε θέματα ενεργειακής και περιβαλλοντικής πολιτικής. Ο Jonathan Elkind όρισε τέσσερις διαστάσεις για την ενεργειακή ασφάλεια όπως φαίνεται πιο κάτω:

- Διαθεσιμότητα σχετικά με την ικανότητα των χρηστών να διασφαλίσουν επαρκείς ποσότητες ενέργειας που χρειάζονται για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους.

- Αξιοπιστία κυρίως με την αποφυγή διαταραχών και αποτυχιών, διαφοροποίηση πηγών προμήθειας και έγκαιρων παραδόσεων.
- Ανεκτικότητα σχετικά με το ζήτημα της τιμής και κατά πόσον θα είναι εφικτό για τους χρήστες την συγκεκριμένη περίοδο.
- Βιωσιμότητα σχετικά με το περιβάλλον για την αποφυγή οικολογικού ατυχήματος από τις κατασκευές.

Αξίζει ακόμη να αναφέρουμε και την ανεκτίμητη εξήγηση του Sovacool, ο οποίος είναι καθηγητής ενεργειακής πολιτικής στη μονάδα έρευνας επιστημονικής πολιτικής στο πανεπιστήμιο του Sussex Business στο Ηνωμένο Βασίλειο (Sussex, n.d). Ακόμη ο Sovacool εργάζεται ως ερευνητής και σύμβουλος σε θέματα που αφορούν την παγκόσμια ενεργειακή πολιτική και πολιτική, την ενεργειακή ασφάλεια, την ενεργειακή δικαιοσύνη, τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Συγκεκριμένα το 2010 προσέγγισε τον όρο της ενεργειακής ασφάλειας και προσδιόρισε τις εξής παραμέτρους:

- Την διαθεσιμότητα σχετικά με την διαφοροποίηση και ανεξαρτησία των καυσίμων και των υπηρεσιών.
- Την ανεκτικότητα σχετικά με το θέμα της τιμής και κατά πόσον θα είναι προσιτοί στους χρήστες για μια χρονική περίοδο.
- Την αποδοτικότητα σχετικά με τον εξοπλισμό και κατά πόσον επιτρέπει να γίνονται οικονομικές οι χρήσεις για την εκτέλεση ενός έργου.
- Την περιβαλλοντική διαχείριση σχετικά με την αποδοχή του ενεργειακού συστήματος από την κοινωνία. (K.Sovacool, 2011)

Ακολούθως βλέπουμε την δράση της Bilgin η οποία είναι μια εταιρία που ασχολείται κυρίως με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και ιδρύθηκε το 1992. Το 2010 μελέτησε την ενεργειακή ασφάλεια και προσδίδει της εξής διαστάσεις στον όρο:

- Την σκοπιμότητα σχετικά με τους οικονομικούς όρους
- Την προσβασιμότητα που έχουν οι δρώντες στις διάφορες μορφές ενέργειας

- Τη βιωσιμότητα μεταξύ των δρώντων δηλαδή να μην επηρεάζει ο ένας τον άλλο
- Τη διαφάνεια σχετικά με όρους κατά πόσον είναι ανοικτοί στους γύρω τους. (Bilgin, 2015)

Η ανακάλυψη νέων κοιτασμάτων στην περιοχή της λεκάνης Λεβάντες στην Ανατολική Μεσόγειο έχουν δημιουργήσει νέες προοπτικές δυναμικότητας για συμμαχίες, για διπλωματικές σχέσεις, με κύριο σκοπό την προώθηση της σταθερότητας, της ενεργειακής ασφάλειας άλλα και της περιφερειακής ασφάλειας που θα προσελκύσει νέους επενδυτές. Η έρευνες σε αυτή την περιοχή άρχισαν περίπου το 2010 όπου αμερικανικοί, γαλλικοί και ιταλικοί τιτάνες στο τομέα της ενέργειας έδωσαν ενθαρρυντικά αποτελέσματα για τα αποθέματα του Ισραήλ, της Αιγύπτου και της Κύπρου. Μέσω αυτών η Κύπρος μπορεί να αποτελέσει τον ενδιάμεσο παράγοντα στον τομέα της ενέργειας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Μέσης Ανατολής. Επιπλέον, λόγω των κακών διπλωματικών σχέσεων μεταξύ των χωρών στην περιοχή όπως ο Λίβανος και η Αίγυπτος με το Ισραήλ αλλά και εξαιτίας του Παλαιστινιακό ζητήματος υπάρχει μεγάλο ιστορικό εχθροπραξιών που οδήγησαν σε αποκλίνουσες εξωτερικές πολιτικές. Ακόμη λόγω του ότι η Τουρκία προσπαθεί για την συνεχή παρουσία της στην περιοχή διεκδικεί και αυτή μέρος των ενεργειακών πόρων και ταυτόχρονα πλέον διατηρεί στρατό στην κατεχόμενη Κύπρο, Συρία και Λιβύη. Εν κατακλείδι καταλαβαίνουμε πόσο σημαντική είναι η προώθηση της περιφερειακής σταθερότητας και ασφάλειας, της ενεργειακής ασφάλειας και η αποφυγή της τρομοκρατίας στην εν λόγω περιοχή.

Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΩΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΟΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟ ΧΑΡΤΗ

Κάνοντας μια σύντομή ιστορική ανάδρομη η περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου αποτελούσε σημείο ενδιαφέροντος για τις Μεγάλες Δυνάμεις. Αρχικά αδιαμφησβήτητο γεγονός είναι ότι η περιοχή αποτελεί σημαντικό γεωστρατηγικό σημείο που συνακολουθεί και με την γεωπολιτική. Η Μέση Ανατολή με την Ανατολική Μεσόγειο κατά τον 20ο αιώνα ήταν σημαντικές αποικίες των μεγάλων δυνάμεων της εποχής, της Μεγάλης Βρετανίας και της Γαλλίας. Πλέον ο ρόλος της περιοχής έχει αυξηθεί σε παγκόσμια κλίμακα ειδικότερα κατά τον 21ο αιώνα. Στην αρχή αυτού του αιώνα άρχισε να αποτελεί σημαντικό σημείο για τον έλεγχο της τρομοκρατίας και για τα όπλα μαζικής καταστροφής που παραβίαζαν το διεθνές δίκαιο και τις διεθνείς συμβάσεις. Καταλαβαίνουμε ότι ήταν γεωστρατηγικό σημείο για την καταπολέμηση αυτών των καταστάσεων και ειδικότερα των μεγάλων δυνάμεων για υποδομές και για τον ανεφοδιασμό τους σε όλους τους τομείς.

Η Ανατολική Μεσόγειος σε γενικότερο επίπεδο συνδέει τρία άρρηκτης σημασίας σημεία την Διώρυγα του Σουέζ, τα στενά του Βοσπόρου και το Γιβραλτάρ. Μέσα από την Ανατολική Μεσόγειο εξυπηρετείται το 90% του παγκόσμιου εμπορίου με μεγάλα οικονομικά οφέλη. Στην διεθνή ναυτιλία αυτά τα στενά είναι σημαντικά γιατί αποτελούν εξόδους σε δύο ωκεανούς και στην Μαύρη θάλασσα. Επομένως, καταλαβαίνουμε ότι η περιοχή αποτελεί κόμβο και σταθμό μεγάλης εμβέλειας για την διεθνή ναυτιλία καθώς εξυπηρετεί πολλά θαλάσσια δρομολόγια και μεγάλα οικονομικά οφέλη.

Κατά την δεύτερη δεκαετία του αιώνα που διανύουμε η περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου πέραν από τα όσα αναφέραμε πιο πάνω απέκτησε και σημαντικό ρόλο στον τομέα της ενέργειας με την ανακάλυψή νέων κοιτασμάτων υδρογονανθράκων. Επιπρόσθετα οι Μεγάλες Δυνάμεις επιζητούσαν την παρουσία τους στην περιοχή για την διεκδίκηση των συμφερόντων τους που εξυπηρετούνται τη περιοχή και για την μέγιστη αξιοποίηση αυτών. (Χρυσοχού & Δαλακλής, 2012)

Η USGS σύμφωνα με τις έρευνες και τα γεωλογικά δεδομένα τα οποία συλλέχθηκαν το 2014 εκτίμησε ότι η περιοχή της Ανατολική Μεσογείου και συγκεκριμένα οι χώρες Κύπρος, Λίβανος Συρία, Ισραήλ και το Δέλτα του Νείλου δηλαδή η Αίγυπτος έχουν αποθέματα φυσικού αερίου της τάξεως των 345 τρισεκατομμυρίων κυβικά πόδια αερίου και 3,4 δισεκατομμύρια

βαρέλια πετρελαίου. Επίσης για την καλύτερη απόκτηση εικόνας στον παγκόσμιο χάρτη και για την σύγκριση των αριθμών για τα αποθέματα υδρογονανθράκων θα παρουσιαστούν τα αποθέματα σε άλλες περιοχές. Η USGS εκτιμά ως μεγαλύτερη σε αποθέματα φυσικού αερίου την λεκάνη της Δυτικής Σιβηρίας στην Ρωσία με εκτιμώμενο απόθεμα στα 643 τρισεκατομμύρια κυβικά πόδια αερίου. Ακόμη σε μεγάλα αποθέματα είναι και η λεκάνη Rub Al Khali Basin στην νοτιοδυτική Σαουδική Αραβία και την Βόρεια Υεμένη με 426 τρισεκατομμύρια κυβικά πόδια φυσικού αερίου. Επιπλέον είναι το πεδίο Greater Ghawar Uplift που βρίσκεται στην Ανατολική Σαουδική Αραβία με εκτιμώμενο απόθεμα στα 227 τρισεκατομμύρια κυβικά πόδια φυσικού αερίου. Επιπρόσθετα είναι και το πεδίο Zagros Fold Belt εντός του Ιράν και του Ιράκ στο Περσικό κόλπο με εκτιμώμενο φυσικό αέριο στα 212 τρισεκατομμύρια κυβικά πόδια. Αξίζει να σημειωθούν και τα πιθανά κοιτάσματα της Ελλάδας κυρίως στην περιοχή της Κρήτης. Τα πιο πάνω παρουσιάζουν ότι προσελκύει το μεγάλο ενδιαφέρον για τις ενεργειακές βιομηχανίες αλλά και μεγάλων γεωπολιτικών αλλά και γεωοικονομικών συμφερόντων από τις Μεγάλες δυνάμεις άλλα και της Ανατολικής Μεσογείου που αποτελεί σημαντικό και για τις χώρες της Μέσης Ανατολής ,όπως το Κατάρ για την έξοδο προς τη δυτική αγορά.

Οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής προωθούν για τις αγορές της Ευρώπης είτε μέσω των αγωγών της Τουρκίας είτε με τον νότιο διάδρομο, τον αγωγό TANAP, αλλά και μέσω της Ανατολικής Μεσογείου αφού αυτός είναι και ο κύριο λόγος που προωθείται και η κατασκευή του East Med. Αυτό το προωθούν κυρίως για γεωστρατηγικούς λόγους αλλά και για την μείωση εξάρτησης της Ευρώπης από το ρωσικό φυσικό αέριο και παράλληλα για να πετύχουν την εξομάλυνσή των σχέσεων της Δύσης και της Ανατολής. Επίσης αρκετοί ενεργειακοί κολοσσοί της Αμερικής έχουν εδραιωθεί σε αρκετά οικόπεδα της Ανατολικής Μεσογείου με απώτερο σκοπό τις συναλλαγές των υδρογονανθράκων έτσι ώστε να γίνονται με το Αμερικανικό δολάριο για να επιτευχθεί για η ισχυροποίηση του και για να μην ύπαρξη αποθεματικό πρόβλημα εαν αποφασίσει η Ευρώπη το ευρώ για τις συναλλαγές. Επιπρόσθετα σημαντικό θέμα αποτελεί για τις ΗΠΑ και ο έλεγχος των εμπορικών συναλλαγών στην περιοχή γιατί εξυπηρετεί μεγάλο μέρος στο παγκόσμιο χάρτη.

Μέσα από αυτές τις πιέσεις η Ρωσία επιζητεί να εξασφαλίσει τα συμφέροντας της με κάθε τρόπο. Πρωταρχικό και μεγάλο συμφέρον για την Ρωσία είναι η εξασφάλιση του μονοπωλίου στην Ευρώπη είτε άμεσα είτε έμμεσα. Επιπλέον επιζητεί ναυτική παρουσία στις θάλασσες και

εξασφάλιση ναυτικής Βάσης στη Μεσόγειο. Επίσης επιδιώκει την παρουσία της στα ενεργειακά κοιτάσματα στην Ανατολική Μεσόγειο μέσω του ενεργειακού κολοσσού της, την Gazprom. Επιθυμεί την εξασφάλιση ελέγχου των αγωγών κυρίως του νότιου διαδρόμου που αποτελούν αντίπαλο για τον South Stream και του Blue Stream για την εξάρτηση της Τουρκίας από την Ρωσική ενέργεια.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση επιθυμεί την απεξάρτηση από την Ρωσία και ταυτόχρονα αποτελούν μια καλή ευκαιρία τα κοιτάσματα στην Ανατολική Μεσόγειο για μείωση αυτής και παράλληλα με αυτό σε βάθος χρόνου να γίνει ανεξάρτητη στην ενέργεια μέσω των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Άξιο αναφοράς είναι ότι και το Κατάρ είναι ακόμη μια χώρα που θέλει να αποκτήσει δικαιώματα στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου . Το Κατάρ θέλει να αναβαθμίσει την θέση του στην ενεργειακή σκακιέρα καθώς και να δημιουργήσει προϋποθέσεις για κατασκευή αγωγού ο οποίος θα διαπερνά την Συρία. Λόγω του ότι στην πολιτική σκηνή παίζουν ρόλο και άλλες χώρες της Μέσης Ανατολής για την περιοχή μας, το Ιράν και το Ιράκ θα κατασκεύαζαν αγωγό ο οποίος θα περνούσε από την Συρία και θα μετέφερε φυσικό αέριο από το South Pars που βρίσκεται μεταξύ αυτών των δυο χώρων αλλά ξέσπασαν οι αναταράξει και παγιοποιήθηκε. Το Κατάρ θέλει να προλάβει τα τετελεσμένα στην περιοχή για να καταφέρει να κρατήσει και να υλοποιήσει τα συμφέροντα του. Επιπρόσθετα ακόμη ένας σημαντικό λόγος για την κατασκευή αυτού του αγωγού είναι ότι το Ιράν ελέγχει το στενά του Ορμούζ στον περσικό κόλπο που αποτελεί μείζονος σημασίας για αυτές τις χώρες στην ναυτιλία αλλά και στον τομέα της ενέργειας προς τις εξαγωγές. (Πιτατζης, 2014)

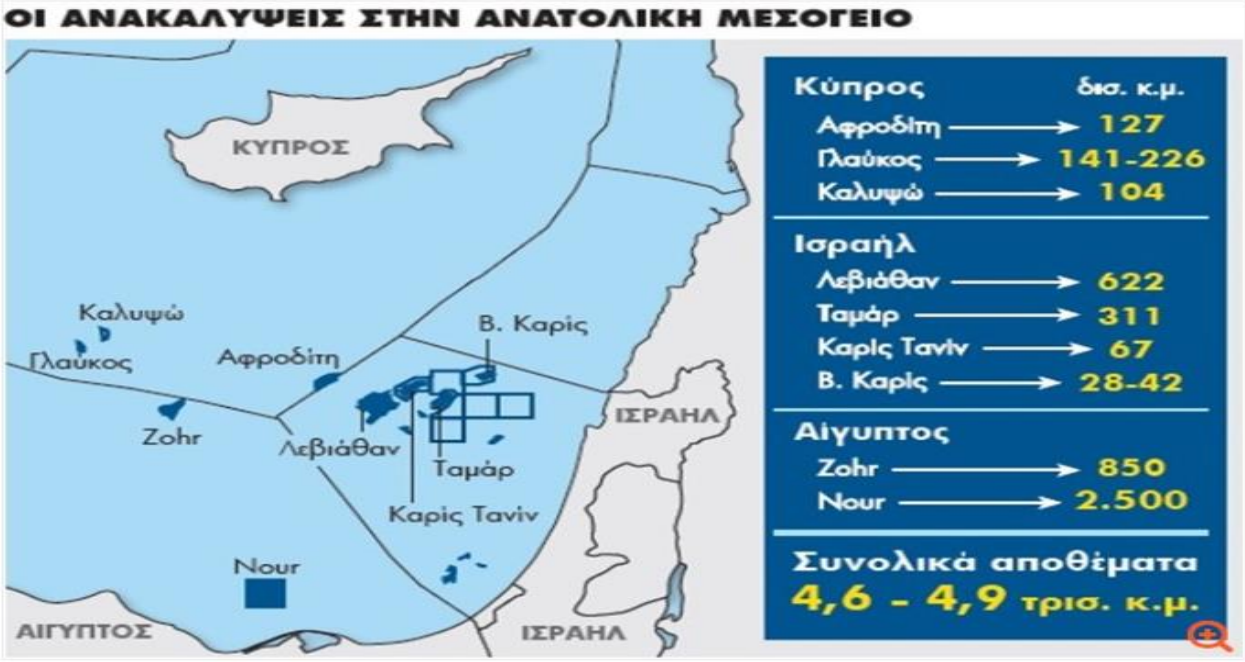
Η Ελλάδα πλέον μετά από την οικονομική κρίση αναζητεί τρόπους για την αναβάθμιση του στρατηγικού ρόλου της στην περιοχή. Μέσω αυτού θα καταφέρει να αναβαθμίσει και την εικόνα της σε διεθνές επίπεδο με την απόκτηση ενός σημαντικού παράγοντα στην περιοχή. Παράλληλα με την Ελλάδα η Κύπρος μπορεί να αναβαθμιστεί σε διεθνές πεδίο μέσω των ενεργειακών κοιτασμάτων προσφέροντας στον κύριο αγοραστή της την Ευρωπαϊκή Ένωση την ενεργειακή ασφάλεια που αποτελεί σημαντικό αγαθό. Η απόκτηση ενός περιφερειακού ρόλου και στρατηγικής σημασίας για τις δύο χώρες προκύπτει μέσα από ευκαιρίες όπως έγινε με την σημαντική εξέλιξη του υποθαλάσσιου αγωγού στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου τον East Med. Ακόμη η ενεργειακή πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση επεκτείνεται και στην Ανατολική

Μεσόγειο αφού αποκτά προσοχή λόγω κάποιων γεγονότων που εξελίχθηκαν τόσο εντός όσο και στην περιφέρεια της Ευρώπης. Η Ρωσία και η Ευρώπη έχουν έρθει σε αντιπαράθεση λόγω των εξελίξεων με την Ουκρανία που θέτει σε σημαντικό κίνδυνο την ρωσική ενέργεια και μαζί τις προμήθειες για την Ευρώπη όπου είναι σε μεγάλη εξάρτηση. Πέραν αυτού η Ευρωπαϊκή Ένωση εστιάζει σε μια πιο ολοκληρωμένη αγορά ενέργειας από την περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου που οδηγεί σε αυξανόμενη γεωπολιτική άνοδο της περιοχής. Με αυτά τα ενεργειακά αποθέματα θα μπορούσαν εν μέρει να καλύψουν της ανάγκες της Ευρώπης για αρκετά χρόνια γιατί ακόμη ισχυρίζονται ότι υπάρχουν αρκετά ακόμη ενεργειακά αποθέματα στην αποκλειστική οικονομική ζώνη του Λιβάνου. Αυτά αποτελούν σημαντική εναλλακτική λύση γιατί παρέχει υψηλό επίπεδο ενεργειακής ασφάλειας αντί από το Ρωσικό και Ιρανικό φυσικό αέριο. Το 2009 η Ευρωπαϊκή Ένωση εισήγαγε το 80% του φυσικού αερίου μόνο από τρείς χώρες την Ρωσία, την Νορβηγία και την Αλγερία όπως και το 60% σε αργό πετρέλαιο ήταν πάλι από τρείς χώρες τη Ρωσία, την Νορβηγία και τη Λιβύη. Εξίσου σημαντική παραμένει και η εισαγωγή σκληρού άνθρακα όπου το 80% ήταν από τέσσερις χώρες τη Ρωσία, τη Κολομβία, τη Νότιο Αφρική και τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. Το πιο πάνω μας παρουσιάζει την εξάρτηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε σημαντικές ποσότητες εισαγωγής ενέργειας και επιπλέον από περιορισμένους προμηθευτές που θέτει σε κίνδυνο την ενεργειακή ασφάλεια. Ο όρος της ενεργειακής ασφάλειας αποτελεί ένα περίπλοκο όρο με διάφορες παραμέτρους το γεγονός ότι το 80% του ρωσικού φυσικού αερίου μεταφέρεται αποκλειστικά από Ουκρανικό έδαφος, πράγμα που επιβεβαιώνεται μέσα από την ιστορία, αποτελεί υψηλό ρίσκο για την ενεργειακή ασφάλεια. Οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι οι αγωγοί δεν πρέπει ποτέ να περιορίζονται σε γεωγραφική έκταση όσο και αν οι προμηθευτές είναι έμπιστοι. Επιπρόσθετα είναι αναγκαία η ανάπτυξη των υποδομών της ενέργειας όπως σταθμοί υγροποίησης αερίου και των αγωγών γιατί με την Αραβική Άνοιξη παρουσιάστηκε μεγάλη πτώση παραγωγής αργού πετρελαίου στην Λιβύη όπως και στην Αίγυπτο, με το φυσικό αέριο και ταυτόχρονα μαζί τους παρουσιάστηκε πρόβλημα με την Διώρυγα του Σουέζ που αποτελεί σημαντικό ναυτιλιακό κομμάτι σε παγκόσμιο επίπεδο στην ενέργεια και στο εμπόριο. Ακόμη μέσω του Σουέζ διέρχονται 4 εκατομμύρια βαρέλια πετρελαίου και μέσω του αγωγού Σουέζ – Μεσόγειος έχει δυνατότητα μέγιστης μεταφοράς 2,8 εκατομμύρια βαρέλια όπου μια διαταραχή στην περιοχή θα την καθιστούσε αρκετά σημαντική σε παγκόσμιο επίπεδο στην ενεργειακή ασφάλεια, σε οικονομικό και πολιτικό τομέα. Για την υλοποίηση των πιο πάνω στόχων της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπάρχουν δύο σημαντικοί πυλώνες για την επίτευξη τους. Πρώτα είναι

η σταθερότητα και η περιφερειακή ασφάλεια στην περιοχή , το οποίο δεν υπάρχει σε υψηλό βαθμό ειδικότερα με τις τελευταίες εξελίξεις μεταξύ του Ισραήλ και της Παλαιστίνης. Δεύτερον, είναι αναγκαίος ο καλός συντονισμός μεταξύ των κρατών, η καλή έρευνα στις μελέτες, τεχνικές και οικονομικές λύσεις. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση χρηματοδότησε τις μελέτες για τον East Med στο 50 % που το συνολικό κόστος για τις μελέτες ανέρχεται γύρα στα 64 εκατομμύρια.

Πέραν των πιο πάνω σημαντικό ρόλο στην περιοχή διαδραματίζει και η Τουρκία που προσπαθεί να αποκτήσει ρόλο περιφερειακής δύναμης στην περιοχή. Ακόμη μέσα από τις προκλήσεις και τις εντάσεις που δημιουργεί στην περιοχή προσπαθεί να εδραιωθεί και να εφαρμόσει στρατηγικές για να καταφέρει να αποκτήσει περισσότερα δικαιώματα στην περιοχή όπου αποτελεί σημαντικό σημείο.

Επιπρόσθετα η Ανατολική Μεσόγειος τις τελευταίες δεκαετίες όπως καταλαβαίνουμε άρχισε να αποκτά χαρακτηριστικά όπως η υψηλή αστάθεια, πολιτικά σκάνδαλα, εσωτερικά κοινωνικοπολιτικά προβλήματα προκαλώντας έντονες πιέσεις και στα γειτονικά κράτη. Ακόμη τα ήδη υπάρχοντα προβλήματα όπως η θρησκευτική λατρεία, τα όπλα μαζικής καταστροφής, όπου ήταν και το ύψιστο θέμα στην περιοχή στην αρχή του 21ο αιώνα, το μεταναστευτικό αποτελούν κάποια από τα καίρια ζητήματα της περιοχής. Αυτά μπορούν να εξελιχθούν και σε παγκόσμιο επίπεδο θέτοντας σοβαρά θέματα ασφαλείας. Η περιοχή διαθέτει δύο χώρες κλειδιά στις ενεργειακές εξελίξεις στην περιοχή, την Ελλάδα και το Ισραήλ, χώρες με καλό στρατιωτικό εξοπλισμό που προσπαθούν να προωθήσουν το status quo όπου βρίσκονται σε επικίνδυνο στάδιο με την Τουρκία και το Ιράν και Παλαιστίνη αντίστοιχα. Οι προκλήσεις που δέχεται το Ισραήλ είναι αρκετές από τα γύρω κράτη όπως ο Λίβανος, η Παλαιστίνη όπου όλοι αυτοί βοηθιούνται από το Ιράν ως μια αξιόλογη δύναμη στην περιοχή. Η Τουρκία έχει ανοίξει αρκετά μέτωπα στην περιοχή. Στην Βόρεια Συρία πολεμά τους Κούρδους όπως και στο Βόρεια Ιράκ, επιπλέον πολεμά στη Λιβύη τον Στρατηγό Χαφταρ με την αποστολή μισθωτών στρατιωτών και ταυτόχρονα τρέχουν και τα φλέγοντα θέματα της Ελλάδας στο Αιγαίο με συνεχείς προκλήσεις όπως και στην Κυπριακή ΑΟΖ. (Litsas, 2018)

Εικόνα 1 Αποθέματα υδρογονανθράκων στην Ανατολική Μεσόγειο

ΠΗΓΗ: https://www.capital.gr/energeia-2019/3358727/pos-i-mesogeios-egine-to-next-big-thing-tou-oil-industry

Στον πιο πάνω πίνακα παρουσιάζονται τα αποθέματα φυσικού αερίου μαζί με τα εκτιμόμενα αποθέματα στην περιοχή της Ανατολική Μεσογείου. Αυτά τα μεγάλα αποθέματα έχουν προσελκύσει διεθνούς επενδυτές λόγω της μεγάλης δυνατότητας εξαγωγής προς στον κύριο αγοραστή την Ευρωπαϊκή Ένωση. Επίσης η περιοχή μπορεί να αναβαθμιστεί και με ακόμη ένα σταθμό υγροποίησης φυσικού αερίου στην Κύπρο. (Ellinas, 2020)

Συνοψίζοντας συμπεραίνουμε ότι η Ανατολική Μεσόγειος αποτελεί ένα σημαντικό γεωστρατηγικό, γεωπολιτικό και γεωοικονομικό σημείο. Αυτό προσφέρει πολλαπλά οφέλη στις χώρες που εδρεύουν και αποτελώντας για αυτές ένα σημαντικό χαρτί στη Διεθνή σκηνή και διπλωματία. Επιπρόσθετα με τις τελευταίες εξελίξεις στην περιοχή των ενεργειακών κοιτασμάτων ανεβαίνει σημαντικά ο ρόλος σε διεθνή επίπεδο του Ισραήλ, Κύπρου και Ελλάδας προσφέροντας τους νέα δυναμική στην διεθνή σκακιέρα.

ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

Αρχικά πρέπει να γίνει αναφορά στο ότι ο άνθρωπος κατάφερε να γνωρίσει τη γη χάρη της ναυσιπλοΐας και να εξασφαλίσει επικοινωνία με άλλους πολιτισμούς. Επιπλέον πέτυχε την ανταλλαγή προϊόντων και την εξασφάλιση προϊόντων από φυσικούς πόρους. Η θάλασσα για τα παράκτια κράτη αποτελεί την οδό και τον τρόπο για τα όρια της άμυνας και της εδαφικής ακεραιότητας ενώ ταυτόχρονα μπορούν να επωφεληθούν μεγάλα οικονομικά, στρατηγικά και πολιτικά συμφέροντα. Κυρίως για την Ελλάδα η θάλασσα είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ιστορία και τον πολιτισμό της. Στη σημερινή εποχή αποτελεί σημαντικό γεγονός για την τήρηση του Δικαίου της Θάλασσας λόγω των γειτονικών χωρών στη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και σύναμμα με τα γεγονότα που διαδραματίζονται. Λόγω των πολλαπλών συμφερόντων που διαδραματίζονται στη θάλασσα πολλά κράτη προσπαθούν να κυριαρχήσουν σε αυτήν. Εξαιτίας των κακών διπλωματικών σχέσεων αρκετών χωρών στην περιοχή μας και των προκλήσεων και εντάσεων που υπάρχουν, παραμονεύουν σοβαρά θέματα ασφάλειας. Η Τουρκία προσπαθεί και διεκδικεί τεράστιες θαλάσσιες περιοχές παρακάμπτοντας το Δίκαιο της Θάλασσας και εφαρμόζει το «δικό της» δίκαιο στην περιοχή. Επίσης γίνονται έντονες παραβιάσεις σε Ελληνική υφαλοκρηπίδα και κυπριακή ΑΟΖ κατά παράβαση του Δικαίου της Θάλασσας με μεγάλες ναυτικές στρατιωτικές δυνάμεις σε αυτές τις περιοχές. Επιπρόσθετα το Ισραήλ με τις γειτονικές του χώρες αντιμετωπίζει σοβαρές εντάσεις, όπως το θέμα με το παλαιστινιακό, επιπλέον στην περιοχή πραγματοποιούνται συνεχείς πόλεμοι και με την τρομοκρατία τα τελευταία χρόνια να παρουσιάζει σημαντική άνοδο. Συνοψίζοντας τα πιο πάνω αποτελεί επιτακτική ανάγκη για αναφορά στο Δίκαιο της Θάλασσας, για την πιστή εφαρμογή του, για την περιφερειακή ασφάλεια στην περιοχή αλλά και για την καλύτερη αξιοποίηση των συμφερόντων που υπάρχουν.

Το δίκαιο της θάλασσας άρχισε να αναπτύσσεται και να κωδικοποιείται από την Επιτροπή του Διεθνούς Δικαίου των Ηνωμένων Εθνών μετά το 1950 όπου διαμόρφωσαν και διατύπωσαν σειρά προτάσεων προς την Γενική Συνέλευση του διεθνούς Οργανισμού. Αξίζει να σημειωθεί ότι για πρώτη φορά συζητήθηκαν οι προτάσεις στην Πρώτη Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών το 1958 στη Γενεύη όπου συμμετείχαν 86 κράτη. Πέραν τούτου, λόγω του ότι οι προτάσεις από την πρώτη συνδιάσκεψη δεν κατοχυρώθηκαν , το 1960 έγινε η δεύτερη συνδιάσκεψη όπου και πάλι προέκυψαν αμφισβητήσεις. Έτσι ακολούθησε η Τρίτη Συνδιάσκεψη των κρατών και παράλληλα η μακρύτερη στην ιστορία της διπλωματίας των χωρών από το 1973 μέχρι το 1982. Η Συνδιάσκεψη έγινε στο Montego Bay της Τζαμάικας όπου διαμορφώθηκε το τελεσίδικο κείμενο για αποδοχή ή

απόρριψη από όλα τα κράτη. Επιπρόσθετά από τα 157 κράτη που συμμετείχαν το καταψήφισαν μόνο 4 εκ των οποίων είναι οι ΗΠΑ, η Τουρκία, η Βενεζουέλα και το Ισραήλ.

Ακόμη όπως αναφέρεται και πιο πάνω η Τουρκία δεν υπέγραψε την συνθήκη του 1982 για το Δίκαιο της Θάλασσας γιατί δεν αναγνωρίζει το άρθρο 121 της Συμβάσεως. Αυτό το άρθρο αναφέρει ότι «νήσος είναι μια φυσικά διαμορφωμένη περιοχή ξηράς που περιβρέχεται από ύδατα και βρίσκεται πάνω από την επιφάνεια των υδάτων κατά την μέγιστη πλημμυρίδα» και προβλέπει ότι η τα χωρικά ύδατα, η συνορεύουσα ζώνη, η αποκλειστική οικονομική ζώνη, η υφαλοκρηπίδα εφαρμόζονται κανονικά όπως τις άλλες ηπειρωτικές περιοχές. Πέραν τούτου αναφέρεται ότι οι βράχοι οι οποίοι δεν μπορούν να συντηρήσουν ανθρώπινη ζωή, δεν έχουν ούτε δική τους οικονομική ζωή δεν μπορούν να έχουν αποκλειστική οικονομική ζώνη ή υφαλοκρηπίδα. Η Κυπριακή Δημοκρατία υπέγραψε την Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας στις 10 Δεκεμβρίου του 1982 στο Montego Bay και την κύρωσε το 1988 με το Νόμο Ν.203/1988 (Παγκύπριος Δικηγορικός Σύλλογος Κύπρου, 1988) . Επίσης η Ελλάδα υπέγραψε τη Σύμβαση το 1982 στο Montego Bay και κύρωσε την σύμβαση το 1995 με το νόμο Ν.2321/1995. (Κοινοβούλιο, 1995)

Επιπλέον είναι επιτακτική ανάγκη να γίνει αναφορά στο κομμάτι των προκλήσεων της Τουρκίας κατά της Ελληνικής υφαλοκρηπίδας και της Κυπριακής αποκλειστικής οικονομικής ζώνης. Σύμφωνα με τα πιο πάνω συμπεραίνουμε ότι τα νησιά του Αιγαίου και η Κύπρος βάση του δικαίου της θάλασσας έχουν το κυριαρχικό δικαίωμα για υφαλοκρηπίδα και ανακήρυξη Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης, Αιγιαλίτιδα ζώνη και Συνορεύουσα Ζώνη. Επίσης τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους είναι κυριαρχικά, κανένα άλλο κράτος δεν μπορεί να τα επικαλεστεί έστω και αν δεν τα ασκεί ως προς την εκμετάλλευση τους.

Αιγιαλίτιδα Ζώνη

Κάνοντας μια σύντομη ιστορική αναδρομή στο παρελθόν οι ηγεμόνες πάντα προσπαθούσαν να εξασφαλίσουν τμήματα της θάλασσας με νομικό τρόπο τα οποία βρίσκονταν σε οχυρές θέσεις. Αυτά τα τμήματα αποτελούσαν ζωτικής σημασία για την άμυνα από την πλευρά της ασφάλειας άλλα και τροφής για να έχουν την αποκλειστικότητα σε αυτή την περιοχή για να μπορούν να ψαρέψουν. Στην σημερινή εποχή είναι πλήρες αναγνωρισμένο ότι το παράκτιο κράτος ασκεί πλήρη κυριαρχία στην γειτονική προς σε αυτό ξηρά θαλάσσια περιοχή. Οι νομικοί λόγοι για τους οποίους η αιγιαλίτιδα ζώνη αποτελεί κυρίαρχο καθεστώς όπως το ηπειρωτικό έδαφος είναι οι εξής:

- Στη θαλάσσια περιοχή που περιβρέχει τις ακτές απαιτείται να υπάρχει ο πλήρης έλεγχος για τυχών προσεγγίσεις λόγω του ότι άπτονται σε θέματα ασφάλειας και άμυνας του παράκτιου κράτους.

- Υπάρχουν εμπορικοί, οικονομικοί και πολιτικοί λόγοι για συμφέροντα του κράτους, για τον έλεγχο όλων των πλοίων που διέρχονται ή προσεγγίζουν και αγκυροβολούν στις ακτές του κράτους.

- Η έρευνα, η εκμετάλλευση αλλά και η προστασία του θαλάσσιου πλούτου στις παράκτιες περιοχές είναι απαραίτητη για την οικονομική ζωή και την ευμάρεια του πληθυσμού του κράτους.

Το πλάτος για την αιγιαλίτιδα ζώνη κατά τον 20ο αιώνα αποτελούσε σημαντικό θέμα μέχρι την κατακύρωση του. Επίσης κατά τις πρώτες δύο δεκαετίες του 20ο αιώνα το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης ήταν στα τρία ναυτικά μίλια με την αιτιολόγηση ότι εκείνη την περίοδο η μέγιστη βολή του πυροβόλου δεν υπερέβαινε τα 3 ναυτικά μίλια. Αυτός ο κανόνας διατυπώθηκε τον 18ο αιώνα από τον Ιταλό Ferrante Galiani και παράλληλα υιοθετήθηκε και από τους Άγγλους και του Γάλλους ως Μεγάλες δυνάμεις της εποχής και παρέμεινε για αρκετό διάστημα. Πλέον το άρθρο 3 της σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας καθορίζει ότι: «Κάθε κράτος έχει το δικαίωμα να καθορίσει το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης του μέχρι του σημείου που δεν υπερβαίνει τα 12 ναυτικά μίλια που μετριούνται από τις γραμμές βάσεως καθορισμένες σύμφωνα με την παρούσα σύμβαση». Πρέπει να αναφερθούμε ότι το πλάτος μπορεί να καθοριστεί σε 3, 6, 9, 11, 12 ναυτικά μίλια.

Η χάραξη της αιγιαλίτιδας ζώνης γίνεται με δύο τρόπους: α) Την φυσική γραμμή βάσεως, β) τις ευθείες γραμμές βάσεως. Η φυσική γραμμή βάσεως (Normal Baseline) αρχίζει να χαράζεται από τα σημεία της ακτογραμμής και από τα σημεία στην θάλασσα. Αυτή η γραμμή που δημιουργείται γίνεται μεταξύ του ανώτατου σημείου της πλήμμης που παρατηρείται το χειμώνα και το κατώτατο σημείο της ρηχίας που δημιουργείται το καλοκαίρι. Επίσης όταν η διαφορά μεταξύ αυτών δύο είναι σημαντική και επηρεάζει το παράκτιο κράτος λαμβάνεται υπόψιν για την χάραξη της εσωτερικής γραμμής της αιγιαλίτιδας ζώνης, η μέγιστη ρηχία όπως είναι χαραγμένοι και οι αναγνωρισμένοι ναυτικοί χάρτες. Η ευθεία γραμμή βάσεως σχεδιάζεται κυρίως όταν η

ακτογραμμή παρουσιάζει ποικίλες εσοχές προς το ηπειρωτικό έδαφος. Συγκεκριμένα το άρθρο 7 της Σύμβασης του Δικαίου της Θάλασσας ορίζει ότι:

«1. Σε περιοχές όπου η ακτογραμμή παρουσιάζει βαθιές κολπώσεις και οδοντώσεις, ή υπάρχει κατά μήκος της και σε άμεση γειτνίαση με αυτή, συστάδα νησιών, η μέθοδος των ευθείων γραμμών που συνδέουν κατάλληλα σημεία μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την χάραξη της γραμμής βάσεως από την οποία μετριέται το εύρος της χωρικής θάλασσας.

2. Εκεί όπου, εξαιτίας της παρουσίας ενός δέλτα και άλλων φυσικών συνθηκών, η ακτογραμμή παρουσιάζεται άκρως ασταθής, τα κατάλληλα σημεία μπορούν να επιλεγούν κατά μήκος της απώτατης προς τα ανοικτά της θάλασσας γραμμής κατωτάτης ρηχίας και παρά την περίπτωση μεταγενέστερης αναστροφής της γραμμής αυτής, οι ευθείες γραμμές βάσεως παραμένουν σε ισχύ μέχρι την τροποποίησή τους από το παράκτιο κράτος σύμφωνα με την παρούσα σύμβαση.

3. Η χάραξη ευθειών γραμμών βάσεως δεν θα πρέπει να εφίσταται κατά τρόπο σημαντικό από τη γενική κατεύθυνση της ακτής, και οι θαλάσσιες περιοχές που κείνται εντός των γραμμών θα πρέπει, για να υπαχθούν στο καθεστώς των εσωτερικών υδάτων, να είναι επαρκώς συνδεδεμένες με την χερσαία περιοχή.

4. Ευθείες γραμμές βάσεως δεν πρέπει να χαράσσονται προς ή από σκοπέλους εκτός εάν φάροι ή παρόμοιες εγκαταστάσεις που βρίσκονται μόνιμα πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας έχουν κτισθεί επ' αυτών ή πλην των περιπτώσεων όπου η χάραξη των ευθειών γραμμών βάσεως προς και από αυτούς τους σκοπέλους έχει αναγνωρισθεί διεθνώς.

5. Όπου μπορεί να εφαρμοσθεί η μέθοδος των ευθειών γραμμών βάσεως, δύνανται για τον καθορισμό ορισμένων γραμμών βάσεως, να λαμβάνονται υπόψη τα ιδιαίτερα οικονομικά συμφέροντα της περιοχής, των οποίων η ύπαρξη και η σημασία καταδεικνύονται σαφώς από μακροχρόνια χρήση.

6. Το σύστημα των ευθειών γραμμών βάσεως δεν δύναται να εφαρμόζεται από ένα κράτος κατά τρόπο ώστε να αποκόπτει τη χωρική θάλασσα άλλου κράτους από την ανοικτή θάλασσα ή αποκλειστική οικονομική ζώνη. » (Μπαίυ, 1998)

Αφού χαραχθεί το εσωτερικό όριο πρέπει να χαραχθεί και εξωτερικό όριο για να καθοριστεί το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης. Σε αύτη την περίπτωση υπάρχουν τρείς τρόποι για την χάραξη: α) Μία παράλληλη χάραξη γραμμής στην απόσταση που θέλουμε, αποτελεί την πιο

απλή μέθοδο αλλά η ακτή πρέπει να είναι ευθεία, β) Με την πολυγωνική μέθοδο χαράζονται ευθείες γραμμές παράλληλες προς τις γραμμές βάσεως και ενώνουν ακρωτήρια όπου εδώ μπορεί να υπάρξουν αρκετές αυθαιρεσίες και αρκετή ανοικτή θάλασσα να περιέλθει στο παράκτιο κράτος, γ) Το σημείο της εξωτερικής γραμμής βρίσκεται σε απόσταση που θέλουμε από το πλησιέστερο σημείο της ακτής και αποτελεί την μέθοδο του ημικυκλίου όπου και ανταποκρίνεται περισσότερο στην σύμβαση για δίκαιο της θάλασσας. Αξίζει να αναφερθεί ότι το άρθρο 14 της Σύμβασης αφήνει ελεύθερα τα κράτη να επιλέγουν την μέθοδο που θέλουν ή ακόμη και σε συνδυασμό αυτών.

Αξίζει να αναφέρουμε το γεγονός ότι τα πλείστα κράτη έχουν 12 ναυτικά μίλια χωρικά ύδατα, πλην της Ελλάδας με της Τουρκίας στο Αιγαίο, το Ισραήλ και η Μάλτα στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Ακόμη ο Λίβανος αποτελεί μια ιδιάζουσα περίπτωση στην περιοχή γιατί δεν διευκρινίζει την αιγιαλίτιδα του ζώνη.

Συνορεύουσα Ζώνη

Από τον 18ο αιώνα η Μεγάλη Βρετανία διέθεσε μια σειρά από νόμους, μέσα από τους οποίους επέτρεπε την δράση στα πολεμικά τους πλοία για την καταπολέμηση του λαθρεμπορίου στην θάλασσα και για την καλύτερη επίβλεψη και τήρηση των τελωνιακών νόμων. Όταν θεσπίσθηκε ο θεσμός της αιγιαλίτιδας ζώνης καταργήθηκα αυτοί οι νόμοι. Πέραν αυτού όμως ακολούθησαν και αρκετές άλλες χώρες, κυρίως προς το τέλος του 19ο αιώνα, όπως οι ΗΠΑ , οι χώρες της Λατινικής Αμερικής και η Ευρώπη για να προλάβουν και να καταστείλουν τις παραβιάσεις στο χερσαίο έδαφος τους εφάρμοσαν.

Με την σύμβαση του Δικαίου της Θάλασσας το 1982 το άρθρο 33 προβλέπει ότι τα ύδατα που έπονται αμέσως μετά τα χωρικά ύδατα αποτελούν μια ενδιάμεση κατάσταση μεταξύ της αιγιαλίτιδας ζώνης και της ανοικτής θάλασσας. Δηλαδή το παράκτιο κράτος μπορεί να ασκήσει συγκεκριμένα δικαιώματα σε αυτή ζώνη για την πρόληψη, καταστολή παραβιάσεων τελωνιακών νόμων, φορολογίας, μεταναστευτικό και υγειονομικής νομοθεσίας που έλαβαν ή που θα λάβουν χώρα στο έδαφος ή ακόμη και στην αιγιαλίτιδα ζώνη.

Το πλάτος της Συνορεύουσας Ζώνης δεν πρέπει να υπερβαίνει τα 24 ναυτικά μίλια από τις γραμμές βάσης των χωρικών υδάτων. Στην Μεσόγειο θάλασσα αυτή τη ζώνη έχουν ανακηρύξει η Ιταλία, η Ισπανία, η Μάλτα και η Κύπρος όπου είναι η μόνη που εδρεύει στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου.

Υφαλοκρηπίδα

Κατά την δεκαετία του 1940 και συνάμα με το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο υπήρχαν αυξανόμενες ανάγκες σε πετρέλαιο και στράφηκαν τα βλέμματα προς τον βυθό της θάλασσας. Έτσι αποτέλεσε ανάγκη για θέσπιση νομικού καθεστώς για τα δικαιώματα αλλά και τις υποχρεώσεις των κρατών στον βυθό της θάλασσας. Με τον όρο βυθός συμπεριλαμβάνεται το έδαφος και το υπέδαφος του πυθμένα της θάλασσας.

Το άρθρο 76 της Σύμβασης για το Δίκαιο της θάλασσας διατυπώνει το εξής για τον ορισμό της υφαλοκρηπίδας « η υφαλοκρηπίδα ενός παράκτιου κράτους περιλαμβάνει τους θαλάσσιους βυθούς και το υπέδαφος τους πέρα από την αιγιαλίτιδα ζώνη σε όλη την έκταση της φυσικής προεκτάσεως του χερσαίου εδάφους αυτού του κράτους, ως την εξωτερική απόκλιση του υφαλοπλαίσιου ή σε έκταση 200 ναυτικά μίλια από τις γραμμές βάσεως, από τις οποίες μετριέται το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης, στην περίπτωση που το υφαλοπλαίσιο δεν φθάνει ως την απόσταση των 200 ναυτικών μιλίων». Επίσης αν το υφαλοπρανές επεκτείνεται πέραν από τα 200 ναυτικά μίλια από τις γραμμές βάσης τότε το εξωτερικό όριο της υφαλοκρηπίδας θα καθοριστεί είτε μέχρι τα 350 ναυτικά μίλια είτε στα 100 ναυτικά μίλια δηλαδή πέραν από τα 2500 μέτρα βάθος όπως καθορίζει ο ορισμός του υφαλοπρανές. Επιπρόσθετα στον όρο του υφαλοπλαίσιου εντάσσονται οι έννοιες της υφαλοκρηπίδας, υφαλοπρανές αλλά και το ηπειρωτικό ανύψωμα, δηλαδή γεωλογικά φαινόμενα στην βάση του υφαλοπρανούς.

Τα δικαιώματα κάθε παράκτιου κράτους στην υφαλοκρηπίδα είναι κυριαρχικά για την εξερεύνηση του βυθού και την εκμετάλλευση του και κανένα άλλα κράτος δεν μπορεί να τα επικαλεσθεί ακόμη και αν το παράκτιο κράτος δεν προβαίνει σε εκμετάλλευση. Τα κυριαρχικά δικαιώματα του παράκτιου κράτους είναι συγκεκριμένα δηλαδή για έρευνα και εκμετάλλευση της υφαλοκρηπίδας.

Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη

Μετά την απόφαση για νομική υλοποίηση της υφαλοκρηπίδας αρκετά κράτη λόγω του βυθού που είχαν, τους αναλογούσε μικρή υφαλοκρηπίδα. Το 1958 μετά τη Σύμβαση της Γενεύης όπου και βρέθηκαν σε δυσμενέστερη κατάσταση από άλλα κράτη και κινήθηκαν για να μπορούν να εκμεταλλευτούν ότι υπέρκειται του βυθού. Στην σημερινή εποχή αρκετά κράτη έχουν ανακηρύξει Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη κυρίως για εκμετάλλευση έξω από την αιγιαλίτιδα ζώνη.

Το πλάτος της ΑΟΖ φθάνει στο θαλάσσιο χώρο ως 200 ναυτικά μίλια από την ακτή. Δηλαδή αν ένα κράτος έχει 6 ναυτικά μίλια αιγιαλίτιδα ζώνη η ΑΟΖ του εκτείνεται σε 194 ναυτικά μίλια. Σε εκτιμήσεις που έγιναν από τα παράκτια κράτη το 99% της αλιείας γίνεται σε περιοχή 200 ναυτικών μιλίων από τις ακτές.

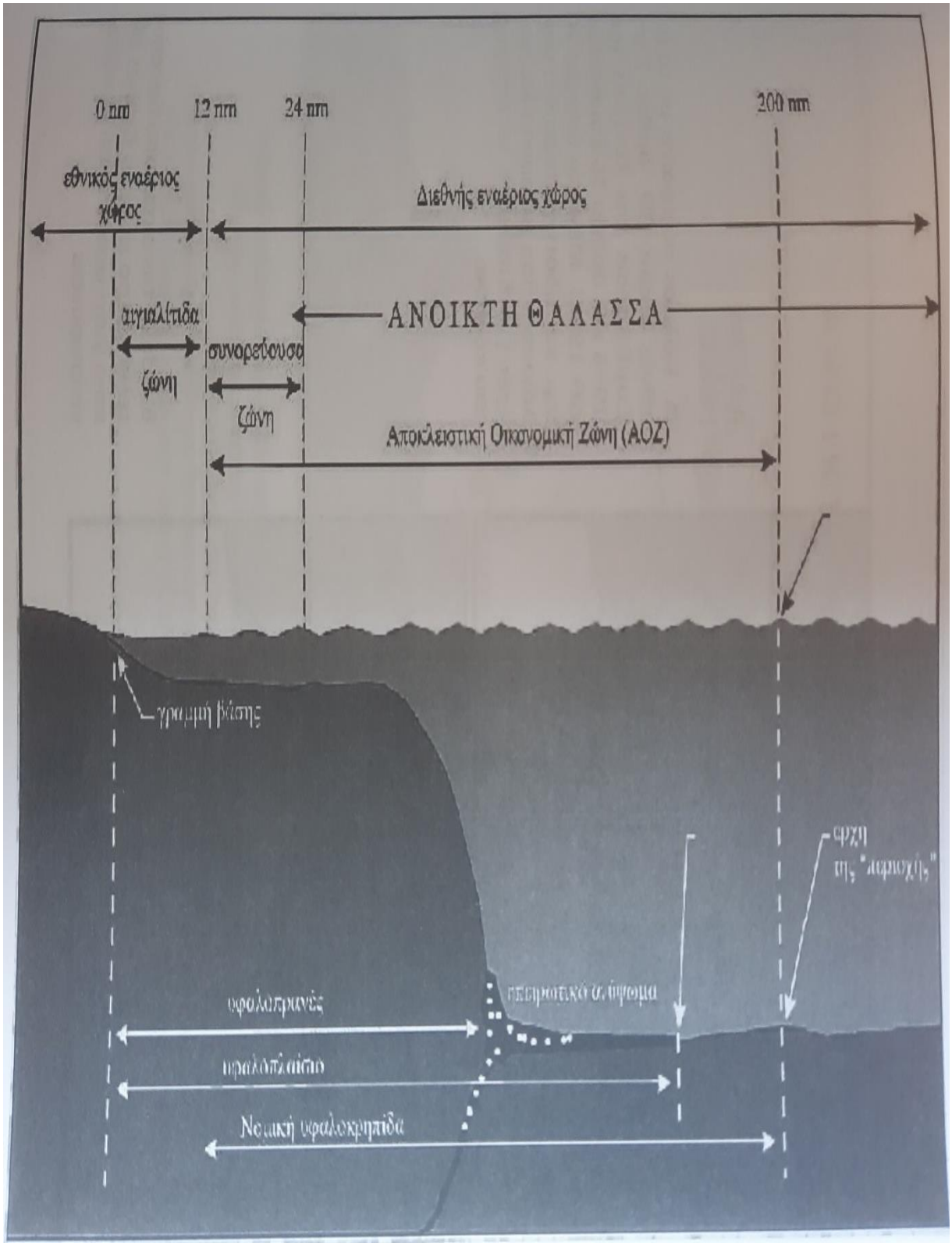
Η νομική φύση για την ΑΟΖ αποτελείται από δικαιώματα και υποχρεώσεις. Το παράκτιο κράτος άλλα και τα τρίτα κράτη με κύριο δικαίωμα την αναγνώριση για τα κυριαρχικά δικαιώματα αλιείας υπέρ του παράκτιου κράτους, αλλά παράλληλα το παράκτιο κράτος να βρει ισορροπία για τα συμφέροντα από όσα προβλέπονται στην Ανοικτή Θάλασσα και για τα συμφέροντα της διεθνούς κοινότητας.

Τα παράκτια κράτη για να αποκτήσουν Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη πρέπει να την ανακηρύξει τυπικά και να ανακοινώσει στο θεματοφύλακα της Συμβάσεως στον Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών. Παράλληλα με την ΑΟΖ αποκτά κυριαρχικά δικαιώματα και δικαιοδοσία όπως τα πιο κάτω:

- Αποκτά κυριαρχικά δικαιώματα τα οποία ενώνουν την υφαλοκρηπίδα και την ΑΟΖ με το έδαφος, υπέδαφος και ότι υπέρκειται του πυθμένα για έρευνα, εκμετάλλευση και διατήρηση των φυσικών πόρων εντός της περιοχής αυτής.
- Ακόμη αποκτά την δικαιοδοσία για να τοποθετήσει τεχνητά νησιά αλλά και εγκαταστάσεις.

Εντός της ΑΟΖ ενός παράκτιου κράτους μπορούν να επωφεληθούν και τρίτα κράτη όπως τα αναγνωρίζει η Σύμβαση του Δικαίου της Θάλασσας το 1982 ανάμεσα σε τρείς κατηγορίες. Πρώτον τα περίκλειστα κράτη μπορούν να αλιεύσουν ζωντανούς οργανισμούς μετά από την αλιεία του παρακτίου κράτους. Δεύτερον αν το περίκλειστο κράτος είναι αναπτυσσόμενο, τότε δικαιούται να μετέχει της αλιεύσεως χωρίς να περιμένει τον καθορισμό για πλεόνασμα. Τρίτον όλα τα κράτη τα οποία αλίευαν στην ΑΟΖ έχουν δικαίωμα για την αλιεία στο πλεόνασμα του αλιεύματος. Πάρ' όλα αυτά το παράκτιο κράτος έχει το δικαίωμα για την έρευνα, εκμετάλλευση, διατήρηση και διαχειρίσεως των βιολογικών πόρων της ΑΟΖ και μπορεί να επέμβει και να επιθεωρήσει για την εφαρμογή και την τήρηση τον νόμων του Δικαίου της Θάλασσας. (Ρούκουνας, 2019)

Στην πιο κάτω εικόνα παρουσιάζονται οι πιο πάνω όροι για την καλύτερη κατανόηση τους.

Εικόνα 2 Όροι του Δικαίου της Θάλασσας

Πηγή: Εμμανουήλ Ρουκούνας, Διεθνές Δίκαιο, 3ή έκδοση σελ

ΤΟΥΡΚΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Ανατρέχοντας στην ιστορία παρατηρούμε ότι, όταν έγινε η εμφάνιση των φυλών των Σελτζούκων Τούρκων τον 9ο αιώνα που είναι μέρος των τουρκικών φυλών των Ογούζων Τούρκων του Κινίκ όπου έδρευε στην περιοχή μεταξύ του Καζακστάν, Ουζμπεκιστάν και του Τουρκμενιστάν. Κατά τον 10ο αιώνα οι Σελτζούκοι μεταναστεύουν στον κέντρο της Ασίας και στον 11ο αιώνα έκαναν την εμφάνιση τους στα παράλια της Μικράς Ασίας. Το 1071 αυξήθηκε σημαντικά η επιρροή τους λόγω του ότι κατάφεραν να νικήσουν τους Βυζαντινούς στην μάχη του Μαντζικέρτ. Αυτή η επιρροή κράτησε περίπου για 170 χρόνια όταν έχασαν από τους Μογγόλους σε μάχη το 1243. Μεταξύ του 13ο και 14ο αιώνα οι Σελτζούκοι με τον Οσμάν τον Α΄ εξελίσσονται σε Οθωμανική Αυτοκρατορία. Μέχρι και τον 17ο αιώνα επικράτησε η Οθωμανική αυτοκρατορία στην επικράτεια της Μικράς Ασίας με επεκτάσεις σε Ασία και Αφρική. (Στούκας, 2018)Παρ' όλα αυτά όμως μετά άρχισαν τα προβλήματα εντός της επικράτειας με εσωτερικές διακυμάνσεις. Στα τέλη του 19ο αιώνα έκαναν την εμφάνιση τους οι Νεότουρκοι με αποτέλεσμα τη στροφή προς τα δυτικά πρότυπα και την άνοδο του εθνικισμού και του φανατισμού. Στις αρχές του 20ο αιώνα είχαμε από τους Τούρκους τις δύο γενοκτονίες των Αρμενίων και τον Ποντίων. Έγιναν το 1908 – 1917 με βάση αρμενικές πηγές χάθηκαν 1.500.000 άνθρωποι και από το 1914 και 1923 εκτιμώνται 353.000 αντίστοιχα. Το 1920 έγινε η συνθήκη των Σεβρών (Συνθήκη των Σερβών, n.d) όπου η Ίμβρος η Τένεδος και η Ανατολική Θράκη μέχρι και την Κωνσταντινούπολη ήταν στην κυριαρχία της Ελλάδας. Μεταξύ του 1920 και 1924 έγινε η Μικρασιατική καταστροφή όπου πέρασαν στην κυριαρχία της Τουρκίας τα παράλια της Μικράς Ασία, η Ίμβρος, η Τένεδος και η Ανατολική Θράκη μέχρι και την Κωνσταντινούπολη. Επιπλέον το 1923 έγινε η συνθήκη της Λωζάνης (Η Συνθήκη της Λωζάνης, n.d.) οπού έχουμε και την νέα Τουρκική Δημοκρατία όπου από εδώ και πέρα θα παρατηρήσουμε τα αργά και σταθερά βήματα της Τουρκίας σε διπλωματικό επίπεδο. Αρχικά το 1932 εντάχθηκες μέλος στην Κοινωνία των Εθνών, το 1952 έγινε μέλος του ΝΑΤΟ, 1969 Ιδρυτικό μέλος της Ισλαμικής Συνεργασίας, το 1987 έκανε αίτηση για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, 1995 έγινε η τελωνειακή ένωση με την Ευρωπαϊκή Ένωση, 1999 έγινε αναγνώριση ως υποψήφια χώρα για την ένταξη της στην Ευρωπαϊκή Ένωση και το 2014 λαμβάνει μέρος στην συνεδρία των G20. Πέραν από την μικρασιατική καταστροφή και από τις γενοκτονίες οι πόλεμοί από την Τουρκία δεν έπαψαν να υπάρχουν. Αρχικά το 1974 έγινε η εισβολή στην Κύπρο, μετά το 1987 και το 1996 έγιναν σύρραξη στρατευμάτων στο Ανατολικό Αιγαίο οπού θύμιζαν ιαχές πολέμου. Πέραν αυτών το 2006 έγινε το νέο όραμα για την Γαλάζια πατρίδα όπου

θυμίζει αναβίωση Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Το 2019 ξεκίνησαν οι επιχειρήσεις στην Συρία κατά των Κούρδων, ακολούθησαν οι επιχειρήσεις στην Λιβύη, το 2021 έχουμε πολεμικές επιχειρήσεις κατά των Κούρδων στο βόρειο Ιράκ. Στη συνέχεια θα αναφερθούν οι πολιτικές της Τουρκίας στον 21ο αιώνα με τις προκλήσεις και τις εντάσεις που γίνονται στην Ανατολική Μεσόγειο.

Μετά την εποχή του Ψυχρού Πολέμου υπήρξε ύφεση και προσέγγιση μεταξύ της Ανατολής και της Δύσης που οδήγησε σε προσωρινή υποβάθμιση της Τουρκίας, σύμφωνα με την γεωστρατηγική της θέση. Πλέον δεν μπορούσε να διαδραματίσει στρατηγικό ρόλο αφού υπήρχε απέναντι της η Σοβιετική απειλή. Πρέπει να αναφερθούμε ότι μετά την οριστική διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης στις 31 Δεκεμβρίου το 1991 (Παπασωτηρίου 1995, σ.58)δημιουργήθηκαν αρκετές αστάθειες και κρίσεις στην περιοχή από τις οποίες η Τουρκία επωφελήθηκε για την άνοδο της γεωστρατηγικά και γεωπολιτικά. Εκτός από αυτό, λόγω και της εθνικής του καταγωγής και θρησκευτικής λατρείας επιδιώκει ένα ρόλο προστάτιδας με τις γειτνιάζουσες χώρες για την προστασία της μουσουλμανικής αδελφότητας που ήταν κυρίως χώρες τις πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Αυτό κυρίως οφείλεται στην γεωγραφική θέση, στην δυνατή οικονομία στην χώρα, στον μεγάλο πληθυσμό και στην προσπάθεια για ανάπτυξη της αμυντικής βιομηχανίας.

Πρωταρχικοί στόχοι της Τουρκίας στον Καύκασο και στην Κεντρική Ασία ήταν να καταφέρει να κυριαρχήσει οικονομικά στο τομέα της ενέργειας και να αποτρέψει την ανάπτυξη και την συνεχιζόμενη επιρροή της Ρωσίας στην περιοχή. Αξίζει να σημειωθεί ότι παρατηρείται το ίδιο μέχρι και σήμερα μέσα από τις προκλήσεις της Τουρκίας στην Ανατολική Μεσόγειο. Με αποτέλεσμα την υλοποίηση των οραμάτων του σουλτάνου ηγέτη και την ανάδυση μια νέας νοοτροπίας και ιδέας με μια νέα Οθωμανική Αυτοκρατορία. Επιπλέον για την διείσδυση της Τουρκίας σε αυτές τις χώρες προωθεί μια εικόνα της δημοκρατίας για την ανάπτυξη διπλωματικών σχέσεων όπου αυτό δεν φαίνεται να στέφεται με ιδιαίτερη επιτυχία. Λόγω του ότι στο εσωτερικό της χώρας υπάρχει το πνεύμα και η νοοτροπία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. (Ντοκος 2001, σ.54-65)

Η Κύπρος ανέκαθεν αποτελούσε πόλος έλξης για πολλές χώρες λόγω της στρατηγικής θέσης στον γεωγραφικό χάρτη, ο Αχμέτ Νταβούτογλου αναφέρει με ένα από του καλύτερους τρόπους για τη θέση της:

«Μια χώρα που παραμελεί την Κύπρο δεν είναι δυνατόν να έχει έναν αποφασιστικό λόγο στις παγκόσμιες και περιφερειακές πολιτικές. Δεν μπορεί να είναι δραστήρια στις παγκόσμιες

πολιτικές, διότι αυτό το μικρό νησί κατέχει μια θέση που μπορεί να επηρεάσει άμεσα τους στρατηγικούς συνδέσμους μεταξύ της Ασίας, της Αφρικής και της Ευρώπης. Επίσης δεν μπορεί να είναι δραστήρια στις περιφερειακές πολιτικές, διότι η Κύπρος με την ανατολική της άκρη ομοιάζει με ένα βέλος στραμμένο προς τη Μέση Ανατολή και με τη δυτική της άκρη συγκροτεί το θεμέλιο λίθο των στρατηγικών ισορροπιών της Ανατολικής Μεσογείου, των Βαλκανίων και της Βόρειας Αφρικής».

Ακόμη σε συνέχεια αυτού αναφέρεται ότι και αν δεν υπήρχε ούτε και ένας Τούρκος μουσουλμάνος στο νησί η Τουρκία έπρεπε να έχει συνέχεια ένα κυπριακό ζήτημα. Πλέον δεν υπάρχουν προκλήσεις μόνο σε χερσαίο έδαφος αλλά και δια θαλάσσης όπου απαιτούνται σωστοί χειρισμοί και η πλήρης νομιμότητα των διεθνών συνθηκών και του διεθνούς δικαίου. (Νταβούτογλου 2010, σ.275)

Το 2002 έγινε η άνοδος του ΑΚΡ υπό την ηγεσία του κόμματος να είναι ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν ενώ μπορούμε να διακρίνουμε τις διπλωματικές σχέσεις σε δύο φάσεις πριν και μετά από την Αραβική Άνοιξη. Μέχρι και το 2011 η πολιτική της χώρας ήταν κυρίως η προσέγγιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για να εξασφαλίσουν την βιωσιμότητα τους και την ανάπτυξη τους σε βιομηχανία και οικονομία άλλα και την προώθηση των κεμαλικών εθίμων. Οι διπλωματικές σχέσεις ήταν αργές και με μικρά βήματα όπως γενικά παρατηρούνται στην Τουρκία. Αυτή την περίοδο προωθούσαν τη φράση για την πολιτική τους ως η περίοδος «μηδενικών προβλημάτων». Παρ΄ όλα αυτά τα συμφέροντα της κυρίως στο Αιγαίο τα διεκδικούσε με εντάσεις και προκλήσεις. Κατά την δεύτερη φάση μετά το 2011 είχαν ως κύριο σκοπό την κυριαρχία της Μέσης Ανατολής άλλα και στην Ανατολική Μεσόγειό ως περιφερειακή δύναμη – ηγέτιδα. Μεσώ αυτού προωθούσαν πολιτιστικά στοιχεία, την ιστορία και την σύναψη οικονομικών σχέσεων αλλά και την στοχοποίηση του Ισραήλ λόγω του ζητήματος με την Παλαιστίνη αλλά και λόγω της φυλετικής τους διαφοράς και θρησκείας στη Μέση Ανατολή. Ακόμη, προσπάθησαν να μειώσουν τη Ρωσική επιρροή στην απόπειρα τους να προσεγγίσουν τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Η προτεραιότητα του Πρόεδρού Ερντογάν είναι να καταφέρει να επικρατήσει στο εσωτερικό της χώρας του. Η ανάγκη για την επικράτηση του ΡΚΚ μετά από τις εκλογές και τις ανάγκες ασφάλειας, η κήρυξη έκτακτης ανάγκης μετά το αποτυχημένο πραξικόπημα του 2016 είχαν στόχο τον μηδενισμό του αντιπολιτευτικού κινήματος και παράλληλα την εξασφάλιση του για την παρουσία στα τουρκικά πράγματα και την άνοδο του ως πολιτικός ηγέτης.

Η αναζήτηση άλλων ειδών προβλημάτων αποτελεί ένα είδος πολιτικής για να καταφέρει να στρέψει τα βλέμματα έξω από τα προβλήματα του εσωτερικού της Τουρκίας. Η συνεχής ύφεση της οικονομίας με την πτώση της Τουρκικής Λίρας να μην σταματά το πρόβλημα και με την εξάπλωση της πανδημίας έστρεψαν τα μέτωπα σε Λιβύη, Βόρεια Συρία και Ιράκ. Ακόμη επανήλθε σε μεγάλο βαθμό στη δημοσιότητα η «Η Γαλάζια Πατρίδα» και μαζί με αυτό και ελληνοτουρκικά ζητήματα να εξελίσσονται και να παίρνουν διαστάσεις. (Αθανασόπουλος, 2020)

Τα πιο πάνω υποδηλώνουν ένα όραμα για επιστροφή σε ένα κεμαλικό καθεστώς και την παραμονή του Τούρκου Πρόεδρου στην εξουσία. Δηλαδή, την ανατροπή όλων των κεκτημένων αλλά και των Συνθηκών μετά το 1923 που ήταν η χρονιά η οποία έγινε το Τούρκικο κράτος. Επίκαιρο παράδειγμα αποτελεί η μετατροπή της Αγίας Σοφία σε τέμενος. (Δρακουλαράκου, 2020)

Συνοψίζοντας τα κύρια σημεία για τον ρόλο και την πολιτικής της Τουρκίας στην Μέση αλλά και στην Ανατολική Μεσόγειο συμπεραίνουμε τα εξής:

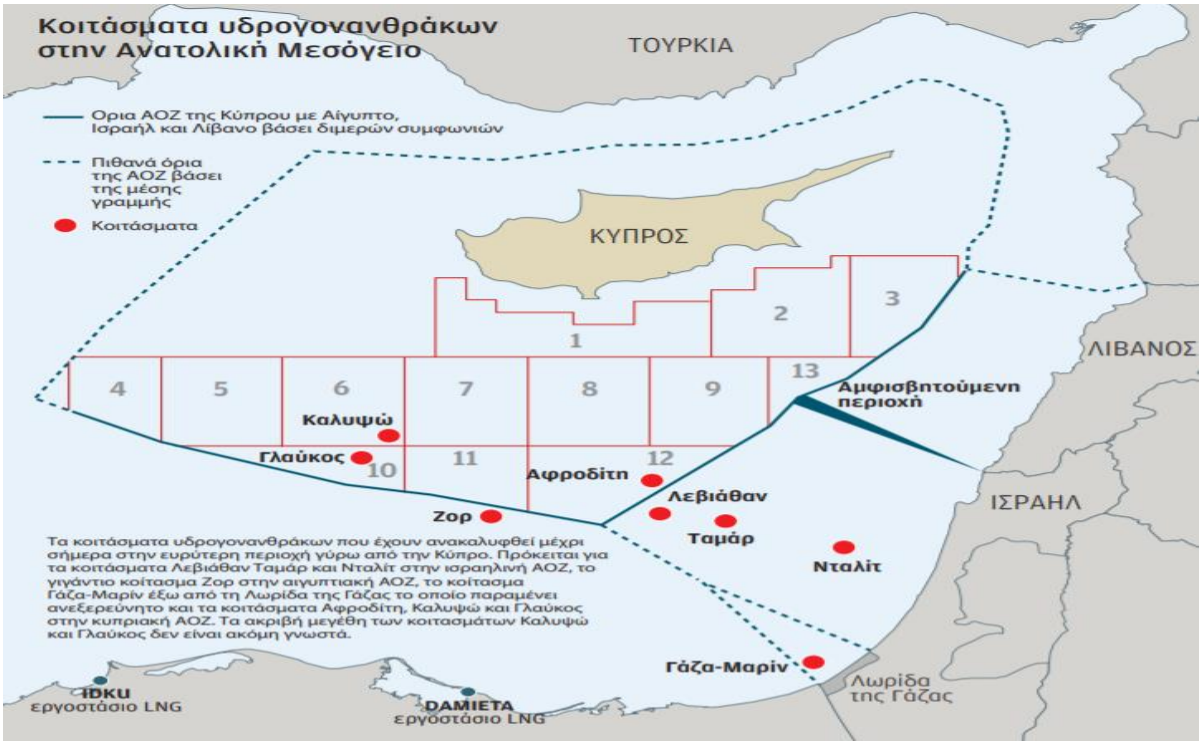
- Την αναβίωση μια νέας Οθωμανικής Αυτοκρατορίας όπως πριν το 1923 όπου ανακηρύχθηκε η Τούρκικη Δημοκρατία.
- Την παραμονή του Τούρκου Πρόεδρου Ερντογάν στην εξουσία και την αποτροπή για τυχών πραξικόπημα και την ανατροπή του όπως ιστορικά ξανά έγινε στην Τουρκία.
- Την άνοδο της Τουρκίας ως ηγέτιδα και περιφερειακή δύναμη στην Μέση Ανατολή και την Ανατολική Μεσόγειο.
- Μείωση επιρροής της Ρωσίας στις χώρες της Πρώην Σοβιετικής Ένωσης
- Σταθερά και αργά βήματα σε διπλωματικές σχέσεις.
- Διεκδίκηση συμφερόντων στο Αιγαίο και την Ανατολική Μεσόγειο με τρόπους που παραβιάζουν το Διεθνές Δίκαιο και τις Διεθνείς Συνθήκες.

Επιπρόσθετα από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 εγκαθιδρύθηκε μια συστηματική πολιτική αμφισβητήσεων και προκλήσεων από την Τουρκία για τα κυριαρχικά δικαιώματα της Ελλάδας για τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου αλλά και του εθνικού εναέριου χώρου. Από πλευράς νομικής κυριαρχίας για τα νησιά του Αιγαίου υφίστανται οι δύο διεθνείς συνθήκες, από τη μια η Συνθήκη της Λωζάνης το 1923 και η Συνθήκη των Παρισίων το 1947 (ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ , n.d). Αξίζει να γίνει αναφορά ότι στην Συνθήκη των Παρισίων εκχωρήθηκαν στην Ελλάδα τα Δωδεκάνησα και οι γύρω νήσοι. Το 1973 άρχισαν οι έντονες αντιπαρέθεσες για την ελληνική υφαλοκρηπίδα και το 1975 για το εθνικό εναέριο χώρο, συνάμα με την Τουρκική Εισβολή στην Κύπρο το 1974 οι σχέσεις των δύο χωρών έφτασαν σε

χαμηλά επίπεδα. Πρέπει να σημειωθεί ότι από τις συνεχόμενες προκλήσεις και εντάσεις στο χώρο του Ανατολικού Αιγαίου οι δύο χώρες έφτασαν οριακά σε ένοπλη σύγκρουση το 1987 και το 1996.

Μέσα από μια σύντομη αναδρομή στην ιστορία και από τις αυξανόμενες προκλήσεις και αμφισβητήσεις, παρατηρούμε ότι υπάρχουν αρκετά κύρια σημεία που αντιβαίνουν με το Διεθνές Δίκαιο και το Δίκαιο της Θάλασσας. Πρώτα πρώτα, στο Αιγαίο τα χωρικά ύδατα της Ελλάδας είναι στα 6 ναυτικά μίλια και η Τουρκία απειλεί την Ελλάδα με casus belli – απειλή πολέμου αν τα αυξήσει στα 12 ναυτικά μίλια όπως προβλέπεται στο Δίκαιο της Θάλασσας. Επίσης γίνεται παραβίαση και αμφισβήτηση των θαλάσσιων συνόρων στο Ανατολικό Αιγαίο όπως και του εθνικού εναέριου χώρου. Επιπλέον ζητά την αποστρατικοποίηση των νησιών και παράλληλα αμφισβητεί την κυριαρχία των νήσων. Ακόμη υπάρχει διαφωνία για το τομέα ευθύνης της Ελλάδας σε θέματα έρευνας και διάσωσης όπου για αυτό το λόγο έγιναν οι ένοπλες συρράξεις το 1987 και 1996. (Φίλη, 2020)

Στην άλλη μεριά της Κυπριακής Δημοκρατίας εξακολουθεί επί 46 χρόνια να είναι μοιρασμένη με το Βόρεια τμήμα του νησιού να είναι υπό την κυριαρχία του ψευδοκράτους λόγω της Τούρκικης Εισβολής στο νησί το 1974. Η Κύπρος στις 17 Φεβρουαρίου 2003 κατάφερε να υπογράψει σύμβαση με την κυβέρνηση της Αιγύπτου για την οριοθέτηση ΑΟΖ με την μέθοδο της μέσης γραμμής. Ακόμη το Γενάρη του 2007 ήρθε σε διεθνή συμφωνία με το Λίβανο για την οριοθέτηση της ΑΟΖ. Πρέπει να αναφερθούμε στο γεγονός ότι αυτή η συμφωνία δεν έχει επικυρωθεί από το κοινοβούλιο του Λιβάνου λόγω διαφορών με το Ισραήλ για ένα αμφισβητούμενο κομμάτι θαλάσσιας περιοχής. (Μανώλη, 2019) Επιπρόσθετα στις 17 Δεκεμβρίου του 2010 σύναψε διεθνή συμφωνία με το Ισραήλ για την οριοθέτηση της ΑΟΖ με την μέθοδο της μέσης γραμμής. Πέραν τούτου από την αρχή της δεκαετίας του 2010 άρχισαν οι έρευνες στην Κυπριακή ΑΟΖ με τα αποτελέσματα να παρουσιάζονται αρκετά ικανοποιητικά. Στο πιο χάρτη που παρατίθεται παρουσιάζονται τα πιο πάνω:

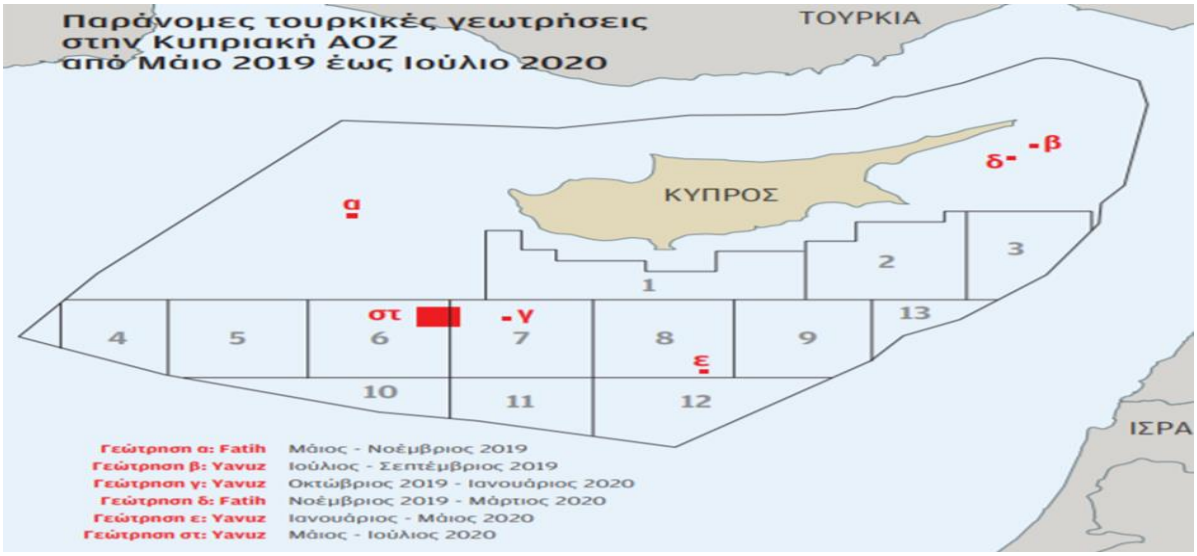
Εικόνα 3 Κυπριακή ΑΟΖ με τα ενεργειακά οικόπεδα

Πηγή: https://www.syrigos.gr/books/60_maps_gr.pdf , σελ. 66

Εκ τότε η Τουρκία τοποθέτησε σε σειρά προγράμματα για την απόκτηση γεωτρύπανων και άρχισαν οι παράνομες ενέργειες εντός τον τεμαχίων της ΑΟΖ. Ακόμη πρέπει να αναφερθούμε στο γεγονός ότι η Τουρκία εφαρμόζει στην περιοχή το δικό της Διεθνές Δίκαιο. Παρέχει δικαιώματα του ψευδοκράτους περισσότερα από την Κυπριακή Δημοκρατία π.χ δικαιώματα ΑΟΖ και στις ελεύθερες περιοχές. Επιπρόσθετα μοιράζει θαλάσσιες εκτάσεις της Κυπριακής Δημοκρατίας για τον δελεασμό των γειτονικών κρατών προς στην σύναψη συμφωνιών αφήνοντας τους περισσότερη θαλάσσια περιοχή.

Οι Τούρκοι ηγέτες έχουν θέσει ένα γεωστρατηγικό όραμα γεωπολιτικών, οικονομικών συμφερόντων που θα προήγαγαν την χώρα σε ένα σημαντικό ενεργειακό κόμβο θέτοντας τις κατάλληλες πολιτικές. Μέσα από αυτό καταλαβαίνουμε ότι θέλει να εξασφαλίσει ενεργειακά αποθέματα για το κάθε σπίτι μέσα από διάφορους προμηθευτές και επιπλέον αυτό το πλεονέκτημα να χρησιμοποιηθεί ως μοχλός πίεσης εναντίων των αντιπάλων ως χώρα διέλευσης ενέργειας. Σύμφωνα με τα πιο πάνω θα τους δώσουν μεγάλη γεωπολιτική σημασία και συνάμα αύξηση της ισχύος ως μια περιφερειακή δύναμη (Affairs). Η πιο πάνω πολιτική παρουσιάστηκε κυρίως το 2010 όπου και η Ανατολική Μεσόγειος απέκτησε σημαντικό ενεργειακό ενδιαφέρον.

Αδιαμφησβήτητο γεγονός αποτελεί ότι η Τουρκία μετέφερε παράλληλα τις εντάσεις που υπήρχαν στο Ανατολικό Αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο στης αρχές του 21ου αιώνα. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η περιοχή πέραν του ότι αποτελεί στρατηγικό σημείο άρχισε να αποτελεί και σημαντικό ενεργειακό σημείο ενδιαφέροντος σε συνδυασμό με την άνοδο του πετρελαίου και του φυσικού αερίου. Επιπρόσθετα την οκταετία 2012 με 2020 η Τουρκία προχώρησε σε αρκετά μεγάλες επενδύσεις που κόστισαν ακριβά με το κόστος να φτάνει σχεδόν το 1 δις. δολαρίων όπου στην ουσία χρησιμοποιήθηκαν μόνο για προκλήσεις και εντάσεις. Εν έτη 2012 προχώρησε στην αγορά ενός νορβηγικού σκάφους όπου και πήρε το όνομα « Μπαρμπαρός Χαϊρεντίν Πασά ». Το 2017 ολοκληρώθηκε με επιτυχία η ναυπήγηση του « Ορούτς Ρέις », ακολούθως το Δεκέμβριο του ίδιο χρόνου η Τουρκία πρόσθεσε στο στόλο της και ένα γεωτρύπανο με όνομα «Ντιπ Σι Μέτρο ΙΙ» το οποίο ήταν παροπλισμένο από νορβηγική εταιρία. Ακόμη το 2018 συνεχίζει τις αγορές η Τουρκία με την αγορά του «Ντιπ Σι Μέτρο Ι» όπου μετονομάστηκε σε « Γιαβούζ » και έτσι προσθέτετε ακόμα ένα γεωτρύπανο στην Τουρκία. Ολοκληρώνεται η αγορά της Τουρκίας με ακόμη ένα γεωτρύπανο το « Σερτάο » όπου μετονομάστηκε σε « Κανούνι ». Επιπρόσθετα τα ερευνητικά και τα γεωτρύπανα χρησιμοποιήθηκαν παράνομα για έρευνες και γεωτρήσεις εντός της Κυπριακής ΑΟΖ άλλα και στην υποτιθέμενη οριοθετημένη ΑΟΖ της Τουρκίας. Πιο κάτω παρουσιάζεται χάρτης με τις παράνομες ενέργειες της Τουρκίας εντός της Κυπριακής ΑΟΖ από το Μάϊο του 2019 έως τον Ιούλιο του 2020.

Εικόνα 4 Σημεία με τις παράνομες Γεωτρήσεις στην Κυπριακή ΑΟΖ

Πηγή: https://www.syrigos.gr/books/60_maps_gr.pdf , σελ. 70

Ακόμη με αυτό συνεπάγονται και οι παράνομες ενέργειες σε αρκετές περιπτώσεις εντός της Ελληνικής υφαλοκρηπίδας. Επίσης τον Αύγουστο του 2020 έγινε μια ραγδαία κλιμάκωση στην θαλάσσια περιοχή μεταξύ Κύπρου και Κρήτης όπου η Τουρκία έστειλε το ερευνητικό σκάφος για έρευνες σε αυτή την περιοχή για έρευνες. Αυτή η περιοχή βρίσκεται εντός της ελληνικής υφαλοκρηπίδας και μαζί με το ερευνητικό σκάφος υπήρχε συνοδεία Τουρκικών πολεμικών πλοίων. Η Ελλάδα προς υπεράσπιση των κυριαρχικών της δικαιωμάτων έστειλε πολεμικά πλοία στην περιοχή για την παρακολούθηση των πλοίων. Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφέρουμε ότι υπήρξε και ναυτικό ατύχημα μεταξύ των πολεμικών πλοίων στην περιοχή λόγω των αρκετών δυνάμεων , όπου η Ελληνική Φρεγάτα ΛΗΜΝΟΣ εμβόλισε την Τουρκική Φρεγάτα KEMAL REIS. Τα περιστατικά αυτού του είδους μεταπίπτουν την περιοχή σε ασταθές περιβάλλον που παρομοιάζεται με πολεμική σύρραξη με αποτέλεσμα οι ενεργειακοί κολοσσοί να χάνουν την εμπιστοσύνη.

Εικόνα 5 Χάρτης με τη διεκδίκησα υφαλοκρηπίδα από την Τουρκία στην Ανατολική Μεσόγειο

Πηγή: https://www.syrigos.gr/books/60_maps_gr.pdf , σελ. 72

Πιο πάνω παρουσιάζεται η Τούρκικη υφαλοκρηπίδα που διεκδικεί στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου όπου αυτός ο χάρτης κατατέθηκε και στον ΟΗΕ για την νομιμοποίηση του.

Στον πιο κάτω χάρτη παρουσιάζονται τα ερευνητικά τεμάχια εντός της Κυπριακής ΑΟΖ όπως συμφωνήθηκαν με τις γειτονικές χώρες που αναφέραμε πιο πάνω και μαζί με τις ενεργειακές εταιρίες που απέκτησαν νόμιμα δικαιώματα για έρευνες και γεωτρήσεις.

Εικόνα 6 Χάρτης με ενεργειακές εταιρίες που έχουν δικαιώματα στα Κυπριακά οικόπεδα

Πηγή: https://www.syrigos.gr/books/60_maps_gr.pdf , σελ. 64

Το Δεκέμβριο το 2011 η Noble Energy ανακοίνωσε σημαντικές ποσότητες φυσικού αέριου εντός του τεμαχίου 12 - «Αφροδίτη». Εντός του ίδιου μήνα μετά την ανακάλυψη των κοιτασμάτων η Τουρκία προέβει σε σύναψή συμφωνίας με το Ψευδοκράτος όπου οριοθετούσαν Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη. Αξίζει να σημειωθεί ότι το Ψευδοκράτος δεν έχει διεθνή υπόσταση και δεν αναγνωρίζεται διεθνώς ως κράτος συμφώνως από την απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας. Επίσης η Τουρκία δεν αναγνωρίζει το Δίκαιο της Θάλασσας όπως αναφέραμε πιο πάνω λόγω του ότι δεν αποδέχεται ότι τα νησιά δικαιούνται ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδα όπως το ηπειρωτικό έδαφος. Επίσης η Τουρκία δεν αναγνωρίζει την Κυπριακή Δημοκρατία και συνάμα και την ΑΟΖ πιστεύουν ότι δεν εκπροσωπεί και του Τουρκοκύπριους στο ψευδοκράτος και ταυτόχρονα ότι παραγκωνίζονται και δικαιώματα της Τουρκίας στην Ανατολική Μεσόγειο.

Ο όρος Γαλάζια Πατρίδα είναι εμπνευσμένος από τον ναύαρχο εν αποστρατεία Cem Gurdeniz το 2006. Σύμφωνα με αυτό τον όρο παρουσιάζεται μια Θαλάσσια έκταση που αποκόπτονται τα Ανατολικά νησιά Αιγαίου χωρίς να έχουν τα δικαιώματα που προβλέπονται στο Δίκαιο της Θάλασσας. Πέραν τούτου παρουσιάζεται και η Κύπρος στην ίδια μοίρα μαζί με τα νησιά της Ελλάδας και διεκδικεί μια τεράστια θαλάσσια περιοχή 462000 χλμ2. Ακόμη πρέπει να αναφερθούμε στο γεγονός ότι η Τουρκία παραχωρεί στο ψευδοκράτος, που δεν είναι υποκείμενο του διεθνούς δίκαιου, όλα τα κυριαρχικά δικαιώματα που προβλέπονται στο Δίκαιο της Θάλασσας. Πιο κάτω παρουσιάζεται ο χάρτης της Γαλάζιας Πατρίδας που όπως φαίνεται βασίζεται σε κύριους πυλώνες για τον προσδιορισμό θαλάσσιας περιοχής υπό την οποία η Τουρκία θα έχει κυριαρχικά

δικαιώματα που αναγράφονται στο Δίκαιο της Θάλασσας και δεύτερον την αναβίωση θεωρίας για μια Τουρκία μεγάλη, δυνατή και σημαντικού παράγοντα στην περιοχή. (Αθανασόπουλος, 2020)

Εικόνα 7 Χάρτης της Γαλάζιας Πατρίδας

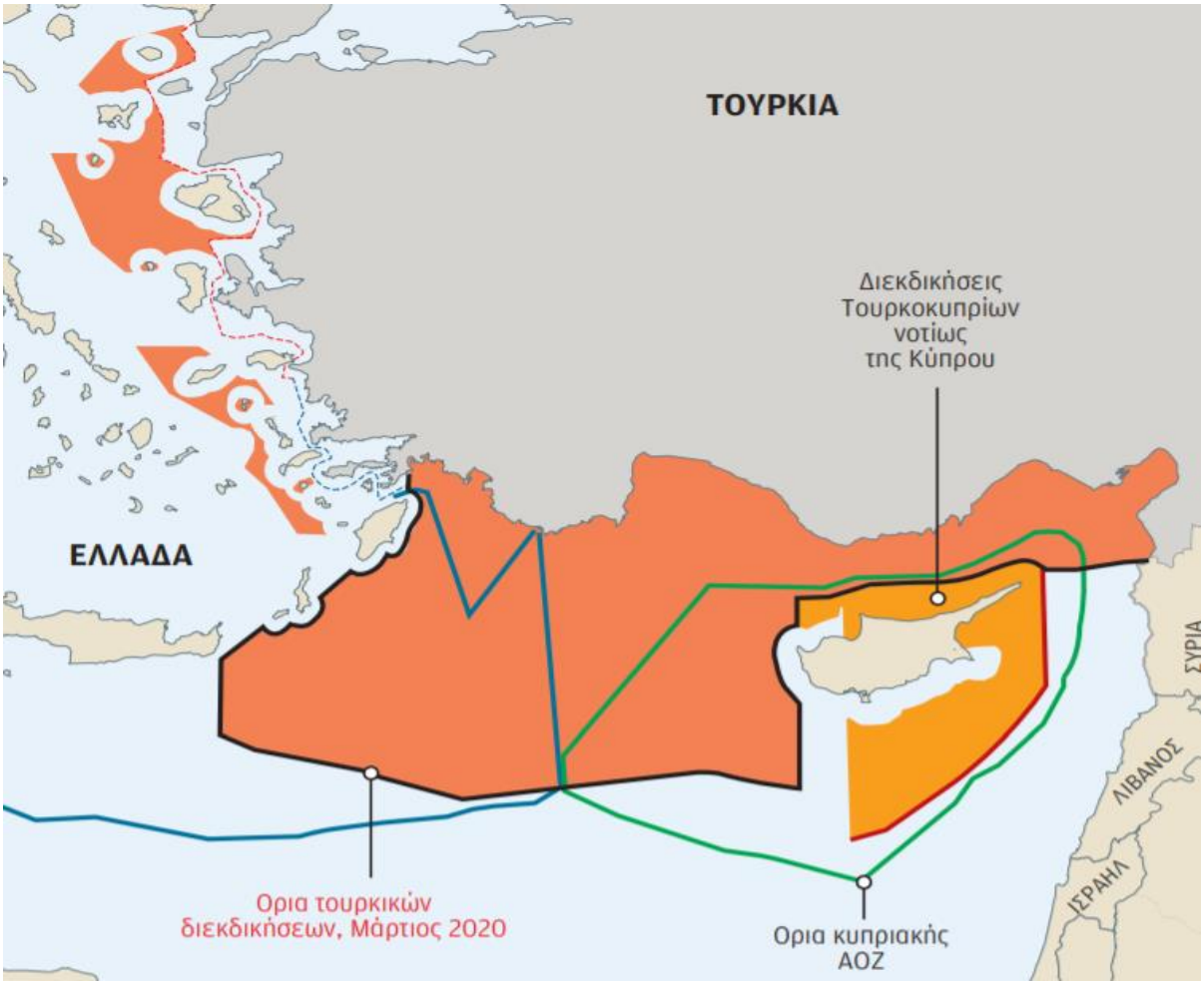
ΠΗΓΗ: https://turkeygazette.com/blue-homeland-turkeys-expanding-naval-horizons-in-mavi-vatan/

Επιπλέον πέραν από τις παραβιάσεις της Τουρκίας στα χωρικά ύδατα στο Αιγαίο και στον αέρα που παραβιάζουν τις διεθνείς συμβάσεις αξιοσημείωτη είναι και η συμφωνία του Τούρκο - λιβυκού μνημονίου για οριοθέτηση ΑΟΖ μεταξύ τους. Αυτό το μνημόνιο αποτελεί και μία κίνηση μέσα από των ανταγωνισμό, στην περιοχή όπου η Τουρκία έχει ενεργειακές φιλοδοξίες και στην Ελλάδα αλλά και στην Κύπρο όπου επιζητεί το μοίρασμά των κοασμάτων και για το βόρειο τμήμα της Κύπρου. Μέσα από αυτή την συμφωνία δεν υπολογίζουν τα νησιά του νοτιοανατολικού Αιγαίου και ειδικότερα το σύμπλεγμα των νησιών του Καστελόριζου που είναι σημαντικό γεωστρατηγικό νησί. Ακόμη παρακάμπτει και χωρικά ύδατα των νησιών που έχουν κυριαρχικά δικαιώματα στην περιοχή. Τέλος αυτή η συμφωνία παραβιάζει το δίκαιο της Θάλασσας και παράλληλα έκαναν διαβήματα στο ΟΗΕ για την επικύρωση της. Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφέρουμε ότι μετά από αυτό το παράνομο μνημόνιο η Ελλάδα ήρθε σε συμφωνία με την Αίγυπτο για την δημιουργία Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης η οποία έρχεται σε αντίθεση με την Τουρκία και την Λιβύη. (Saragerova, 2020)

Την τελευταία δεκαετία με την ανακάλυψη των κοιτασμάτων σε Ισραήλ, Κύπρο και Αίγυπτο προσέλκυσε διαφόρους επενδυτές άλλα και κράτη σε όλο κόσμο. Αυτά τα ενθαρρυντικά αποτελέσματα προώθησε την στρατηγική – ενεργειακή συνεργασία μεταξύ των χωρών Ελλάδας, Κύπρου, Ισραήλ και Αιγύπτου. Επίσης με την συμφωνία για τον East Med μεταξύ Ελλάδας, Κύπρου και Ισραήλ παράκαμψαν την Τουρκία για διαδρομή του αγωγού μειώνοντας σημαντικά τις βλέψεις της Τουρκίας για διακομιστή ενέργειας προς την Ευρώπη και έστρεψε σημαντικά τις βλέψεις προς τον αγωγό που ενώνει το Αζερμπαϊτζάν με την Τουρκία. Αυτός ο αγωγός όμως δεν

μπορεί να καλύψει τις ανάγκες προς την Ευρώπη όπου και αναμένεται και η σημαντική δράση του East Med προς τις εξαγωγές του φυσικού αερίου.

Συνοψίζοντας πιο κάτω παρουσιάζεται ένας τελικός χάρτης με τον οποίο φαίνονται οι διεκδικήσεις της Τουρκίας στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου άλλα και στο Αιγαίο Πέλαγος που διεκδικούν πλήρη κυριαρχία μέχρι και τον 25 παράλληλο. Επίσης με τη μπλε γραμμή φαίνονται τα όρια της Ελληνικής υφαλοκρηπίδας που είναι αναγνωρισμένα και με την πράσινη το FIR Κύπρου και στο Νότιο τμήμα είναι και τα όρια της Κυπριακής ΑΟΖ. Το πορτοκαλί χρώμα είναι οι διεκδικήσεις της Τουρκίας μαζί με τους Τουρκοκύπριους για ΑΟΖ. (Συρίγος, 2020)

Εικόνα 8 Συνολικός Χάρτης με τις συνολικές διεκδικήσεις της Τουρκίας στην περιοχή

Πηγή: https://www.syrigos.gr/books/60_maps_gr.pdf , σελ. 85

ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ 3+1

Η νέα συμμαχία στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου αποτελείται από την Ελλάδα, την Κύπρο και το Ισραήλ. Ο μεγάλος παράγοντας για την προώθηση και συνεργασία αυτών των χωρών στο τομέα της ενέργειας στην περιοχή αποτελούν οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. Αυτή η συνεργασία έχει ως κύριο σκοπό την προώθηση της ειρήνης, την σταθερότητα άλλα και την ευμάρεια στην Ανατολική Μεσόγειο αλλά και στην ευρύτερη περιοχή. Επιπρόσθετα αύτη η συμμαχία μπορεί να προωθήσει τις καλές σχέσεις μεταξύ του Ισραήλ και των Αραβικών κρατών που έχει γείτονες. Ένα κράτος με το οποίο μπορεί να εξομαλύνει τις σχέσεις του, το Ισραήλ είναι η Αίγυπτος με την όποια ήρθαν αρκετές φορές σε σύγκρουση και οι διπλωματικές σχέσεις παραμένουν περιορισμένες. Συνάμα μπορεί να συντελέσει και παράγοντας για την καλύτερη βιωσιμότητα του East Med είτε για την εξαγωγή των κοιτασμάτων της ή και την αξιοποίηση των σταθμών υγροποίησης φυσικού αερίου. Επιπλέον μπορεί να βελτιωθούν και οι σχέσεις με τον Λίβανο με τον οποίο υπάρχουν αρκετές διαφορές και στην θάλασσα. Μπορούν να χρησιμοποιηθούν και οι αγωγοί που είναι στον Λίβανο για την όξυνση της ενεργειακής ασφάλειας και οικονομικής ενίσχυσης στην περιοχή.

Το κύριο θέμα για την συμμαχία 3+1 είναι το East Med Gas Form. Αυτό έχει σκοπό την υλοποίηση ενός υποθαλάσσιου αγωγού με απώτερο σκοπό να μεταφέρει τους υδρογονάνθρακες από την Ανατολική Μεσόγειο προς την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το έργο για τον αγωγό East Med θα αναπτυχθεί από την Ελληνική εταιρία Υ.Α.Φ.Α ΠΟΣΕΙΔΩΝ, η όποια ανήκει ισομερώς στην Ελληνική ΔΕΠΑ και τη ιταλική Edison International Holding (IGI Poseidon, n.d.).

Σύμφωνα με την IGI Poseidon ο χερσαίος υποθαλάσσιος αγωγός θα αποτελείται από τα έξης τμήματα:

- 200 χιλιόμετρα υποθαλάσσιου αγωγού από την Λεκάνη της Λεβαντίνης μέχρι την Κύπρο
- 700 χιλιόμετρα υποθαλάσσιου αγωγού από την Κύπρο μέχρι την Κρήτη
- 400 χιλιόμετρα υποθαλάσσιου αγωγού από την Κρήτη μέχρι και την Πελοπόννησο και
- 600 χιλιόμετρα χερσαίου αγωγού από την Ηπειρωτική Ελλάδα μέχρι και το σημείο σύνδεσης με το αγωγό Poseidon. (Σκαφίδας, 2019)

Συνοψίζοντας πρόκειται για ένα αγωγό συνολικού μήκους 1900 χιλιόμετρα εκ των οποίων τα 1300 χιλιόμετρα θα είναι υποθαλάσσια και τα άλλα 600 χιλιόμετρα χερσαία. Πρέπει να αναφέρουμε ότι θα βρίσκεται σε βάθη που ξεπερνούν τα 3000 μέτρα και με αρκετά μεγάλες μεταβολές στα βάθη. Επίσης για να εξυπηρετεί τις ανάγκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιλέχθηκε

η μεταφορά μεταξύ 9-12 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα ανά έτος με την δυνατότητα διπλασιασμού. Το αναμενόμενο κόστος κατασκευής του αγωγού κυμαίνεται περίπου στα 7 δισεκατομμύρια δολάρια με έτος υλοποίησης του έργου να αναμένεται το 2025.

Επιπρόσθετα τα Ισραηλινά και τα Κυπριακά κοιτάσματα έχουν την δυνατότητα εξαγωγής 30 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα ανά έτος τα οποία θα μπορούν να εξυπηρετούν τις περιφερειακές αγορές. Βάση αυτού συμπεραίνουμε ότι δεν χρειαζόμαστε μόνο μια εξαγωγή αλλά δύο διαδρομές για την καλύτερη έξοδο στις αγορές. Ακόμη υπάρχει και η παράμετρος, ότι το αέριο θα μεταφέρεται σε υγροποιημένη μορφή όπου αυτό συνεπάγεται με την κατασκευή ενός τερματικού υγροποίησης στην Κύπρο ή στο Ισραήλ. Πέραν αυτού υπάρχει και η δυνατότητα για την εκμετάλλευση των υφιστάμενων εγκαταστάσεων στην Αίγυπτο με δυνατότητα υγροποίησης στα 10 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα ανά έτος.

Σύμφωνα με αυτό το επενδυτικό προφίλ αρκετές χώρες της περιοχής διαφωνούσαν. Αρχικά η Αίγυπτος στις αρχές του 2019 απέρριψαν την πρότασή που υπέβαλαν οι εταίροι για την διαδρομή του αγωγού λόγω τού ότι θα ήταν πολύ δαπανηρός και μη βιώσιμος και πρότειναν εναλλακτικές διαδρομές. Ακόμη μαζί με το επενδυτικό προφίλ διαδραματίζει σημαντικό ρόλο μαζί του και η πολιτική όπου συνεπάγονται και εμπόδια. Η Κύπρος λόγω του ότι αποτελεί ένα μοιρασμένο νησί και οι μειωμένες εγκαταστάσεις στο νησί μαζί με το κόστος του αγωγού την καθιστούν επίσης αναξιόπιστο έταιρο στην ενέργεια. Συνάμα με αυτό αποτελεί και η συνεχής παρουσία της Τουρκίας στην Κυπριακή ΑΟΖ. Ο Λίβανος απέρριψε τον αγωγό να διέρχεται από την χώρα του, αυτά οφείλονται στην σύγκρουση με την Συρία και συνεχείς διαφορές με το Ισραήλ όπου διαφοροποιούν τις σχέσεις των χωρών στην περιοχή αφού σε αρκετές περιπτώσεις δεν αναγνωρίζουν την κυριαρχία των χωρών. Το Ισραήλ αποτελεί μια χώρα ανεπτυγμένη με εγκαταστάσεις τις οποίες μπορούν να εκμεταλλευτούν. Επίσης σημαντικό γεγονός αποτελούν και οι σχέσεις τους με τις ΗΠΑ για την προώθηση τέτοιων συμμαχιών στην περιοχή. Με την ανακάλυψη των κοιτασμάτων στην λεκάνη Λεβάντε προώθησε τις οικονομικές και διπλωματικές σχέσης μεταξύ Ελλάδας και Κύπρου άλλα και στην αύξηση της ασφάλειας των χώρων αυτών στην περιοχή. Η Ελλάδα μέσω της σοβαρής οικονομικής αστάθειας που περνά αντιλαμβανόμαστε ότι ελλοχεύουν αρκετοί κίνδυνοι στον τομέα της ανάπτυξης και ειδικότερα στον τομέα της ενέργειας αφού ακόμη δεν μπορεί να παρέχει εγχώρια ενέργεια στον πληθυσμό. Ακόμη λόγω της σοβαρής οικονομικής κρίσης πρέπει να αναφερθεί και η πολιτική αστάθεια αφού από το 2009 μέχρι και 2021 μέσα σε 12 χρόνια έχουν διετελέσει πέντε πρωθυπουργοί. Σύμφωνα με τα πιο πάνω η Ελλάδα

ως έταιρος σύμμαχος ακόμη δεν αποτελεί και τον πλήρη αξιόπιστο, αλλά εάν αντιμετωπιστούν τα οικονομικά προβλήματα θα αποτελέσει σημαντικό έταιρο. (Πετρίκκος, 2019)

Λόγω της σημαντικότητας και της λεπτότητας αυτού έργου απαιτείται η θεωρία των προβλημάτων τού μηδενικού αθροίσματος. Η Αίγυπτος και ο Λίβανος εκφράζουν τους προβληματισμούς τους για των αγωγό East Med το οποίο δεν διασφαλίζει μακροχρόνιες σχέσεις στα επιμέρους τμήματα αυτού του έργου. Παρ' όλα αυτά οι υγιείς συνεργασίες μπορούν να επωφεληθούν διάφορα, μέσω των διαφόρων εμπορικών οδών, διπλωματικών σχέσεων, οικονομικών συμφερόντων και κυρίως τεχνολογικές ανταλλαγές όπου απαιτείται σε μεγάλο βαθμό για την υλοποίηση του υποθαλάσσιου αγωγού East Med.

Με την υλοποίηση του αγωγού θα υπάρξουν πολλά πλεονεκτήματα για όλες τις χώρες της Ανατολικής Μεσογείου. Ο East Med αποτελεί ένα κομμάτι συμπλήρωσης στην περιοχή για τον τομέα της Ενέργειας όπου αυξάνει την έξοδο στις αγορές για τις γύρω χώρες. Ακόμη με την ανακάλυψη νέων κοιτασμάτων στην περιοχή και με τις ήδη υφιστάμενες εγκαταστάσεις θα υπάρξουν μεγάλα πλεονεκτήματα και συμφέροντα σε στρατηγικό, πολιτικό και οικονομικό επίπεδο.

Συγκεκριμένα τα οφέλη που θα αποκομίσουν κυρίως η Ελλάδα και η Κύπρος από την κατασκευή του αγωγού έχουν ως έξης:

- Την ενίσχυση του γεωπολιτικού ρόλου τους με δύναμη λόγου στην διεθνή διπλωματία.
- Στον τομέα της Ενεργειακής ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την οποία ταλανίζει σε σημαντικό βαθμό και η προσπάθεια της είναι η αύξηση των εγχώριων πηγών ενέργειας.
- Επιφέρει την άμεση επένδυση ξένων επενδυτών με την αναβάθμιση των υποδομών και παράλληλα και τον ανταγωνισμό.
- Άμεση Οικονομική ενίσχυση και συνεργασία με τρίτες χώρες και εταιρίες.
- Αναβάθμιση του ρόλου στον διεθνή ενεργειακό χάρτη.
- Μείωση των τιμών στην ενέργεια και αύξηση τους στην ενεργειακή ασφάλεια.
- Νέες θέσεις εργασίας και ταυτόχρονα η μείωση της ανεργίας.
- Η Ελλάδα θα αναλαμβάνει σημαντικό έργο για την διαμετακόμιση της ενέργειας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Συνοψίζοντας η εξωτερική πολιτική μεταξύ των χωρών Ελλάδας – Κύπρου – Ισραήλ αποδεικνύει ότι αποδίδει σε μεγάλο βαθμό. Οι διπλωματικές σχέσεις αυξήθηκαν εις το έπακρον, υπάρχουν διεθνείς ασκήσεις των ένοπλων δυνάμεων στην περιοχή με την παρουσία τους άλλα και

τις σημαίες των κρατών δείχνοντας τα κυριαρχικά δικαιώματα στην περιοχή. Επιπλέον αναβαθμίζουν τον ρόλο τους στην διεθνή σκακιέρα με κύρος και υπόσταση και παράλληλα στον οικονομικό τομέα ενισχύουν την δύναμη τους. (Ντόκος, 2011)Επιπρόσθετα, αυτή η συμμαχία μπορεί να επιφέρει και την σταθερότητα στην περιοχή και μαζί με τον ρόλο των ΗΠΑ όπου ώθησαν τα κράτη για την συμμαχία. Ακόμη αξίζει να αναφέρουμε και το γεγονός ότι με την εκλογή του Τζον Μπάιντεν του Αμερικάνου Πρόεδρου βλέπουμε το ρόλο των ΗΠΑ σε χωροφύλακα της περιοχής. Οι εντάσεις και η προκλητικότητα μειώθηκε και βλέπουμε να στρέφεται το βλέμμα της Τουρκίας σε άλλα θέματα π.χ. η αναγνώριση των ΗΠΑ για την γενοκτονία των Αρμενίων το 1915.

Επίσης σημαντικό γεγονός αποτελεί η Αίγυπτος να μην καταφέρει να μονοπωλήσει το υγροποιημένο αέριο LNG. Αυτό φέρνει ως επιτακτική ανάγκη την συμπόρευση της Κύπρου και του Ισραήλ για τα ενεργειακά του κοιτάσματα ώστε να αντισταθμίσουν την μεγάλη ενεργειακή δύναμη της Αιγύπτου. Απώτερος σκοπός πρέπει να αποτελέσει η ενεργειακή ισορροπία στις εξαγωγές των χωρών. Εάν επιτύχει η ενεργειακή ισορροπία μεταξύ τους θα εμβαθύνουν οι σχέσεις των χωρών και πολιτικά και στρατιωτικά δημιουργώντας ένα πυλώνα σταθερότητας στην περιοχή μεγάλης δύναμης. Με αποτέλεσμα να επικροτηθεί και από τις ΗΠΑ αλλά και την Ευρωπαϊκή Ένωση που αποτελεί μεγάλο πλεονέκτημα για αυτούς. Συμπερασματικά δημιουργείται μια περιφερειακή ασφάλεια στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου εμβαθύνοντας τους γεωστρατηγικούς, γεωπολιτικούς, γεωοικονομικούς και οικονομικούς παράγοντες.

ΑΓΩΓΟΙ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ ΣΤΗΝ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση προσπαθεί για την μείωση εισαγωγής του Φυσικού Αερίου από την Ρωσία λόγω του ότι θέτει σε σοβαρό κίνδυνο την ενεργειακή ασφάλεια των Ευρωπαϊκών χωρών. Συγκεκριμένα το 2014 στον πόλεμο της Κριμαίας έγινε διακοπή του φυσικού αερίου προς τις ευρωπαϊκές χώρες, αξίζει ακόμα να αναφέρουμε ότι και το 2005 η Ρωσική διαφορά με την Ουκρανία σχετικά με την τιμή του φυσικού αερίου και πάλι οδήγησε στην διακοπή. Η Ρωσία με την δύναμη που έχει μέσω της ενέργειας μπορεί να την χρησιμοποιήσει ως δυνατό πολιτικό όπλο εναντίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να εξαντλήσει σημαντικά την ισχύ μιας Μεγάλης Δύναμη. Οι ανάγκες για το φυσικό αέριο είναι αρκετά μεγάλες αφού παρατηρείτε μια αύξηση κάθε χρόνο της τάξεως του 2,4% όπου μέχρι το 2030 αναμένεται ότι θα χρειάζεται 630 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα, σύμφωνα με έρευνα της Διεθνούς Υπηρεσίας Ενέργειας για την ευρωπαϊκή ζήτηση. Οι Ευρωπαϊκές χώρες μαζί με την Τουρκία προσφέρουν για την κατασκευή αγωγών, όπου διέρχονται κυρίως από την Τουρκία, για την αύξηση της ενεργειακής ασφάλειας των Ευρωπαϊκών χωρών.

Turkey – Greece – Italy Interconnector (TGI)

Αυτή η συνεργασία προωθήθηκε για την διασύνδεση της ενέργειας των Ευρωπαϊκών Χωρών με απώτερο σκοπό την κάλυψη των αναγκών μέσω της εξαγωγής φυσικού αερίου από την Κασπία Θάλασσα. Η έναρξη για τα πρώτα βήματα αυτού του αγωγού έγινε με Μνημόνιο Συνεργασίας το Μάρτιο του 2002 μεταξύ της ΔΕΠΑ και της Τούρκικης εταιρίας BOTAS. Το συνολικό μήκος του αγωγού θα ανέρχεται στα 285 χιλιόμετρα εκ των οποίων τα 200 χιλιόμετρα θα διέρχονται επί τούρκικου εδάφους από το Μιχαλίτσι έως τα Κύψελα της Ανατολικής Θράκης. Τα υπόλοιπα 85 χιλιόμετρα θα διέρχονται επί Ελληνικού εδάφους, από τους Κήπους του Έβρου έως την Κομοτηνή. Η μεταφορική του ικανότητα θα ξεκινούσε από τα 0.75 δισεκατομμύρια και θα αυξανόταν σταδιακά. Η κατασκευή αυτού του αγωγού ξεκίνησε το 2005 και η πρώτη μεταφορά φυσικού αερίου υλοποιήθηκε το 2007.

Επιπρόσθετα αυτό το έργο άρχισε να αποκτά περισσότερη σημασία όταν έγινε συμφωνία μεταξύ Ιταλίας και Ελλάδας για την διασύνδεση του με υποθαλάσσιο αγωγό για την μεταφορά φυσικού αερίου. Αυτό το Μνημόνιο συνεργασίας υπογράφτηκε τον Ιούλιο του 2002 μεταξύ της Ελληνικής Εταιρίας ΔΕΠΑ και της Ιταλικής Εταιρίας Edison έτσι ώστε να γινόταν η μεταφορά

του αερίου από την Κεντρική Ασία στη Δυτική Ευρώπη. Ο υποθαλάσσιος αγωγός είναι 209 χιλιόμετρα και διασχίζει το Ιόνιο Πέλαγος όπου διέρχεται από τα σημεία στο ηπειρωτικό έδαφος στο Σταυρολιμένα Θεσπρωτίας και την πόλη Οτράντο στην Απουλία. Αυτός ο αγωγός έχει την δυνατότητα μεταφοράς 10,5 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα και ξεκίνησε η κατασκευή του το 2010 και ολοκληρώθηκε το 2012 με χρηματοδότηση μέσω Ευρωπαϊκού προγράμματος.

Ο αγωγός TGI κίνησε αρκετά και το ενδιαφέρον των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής γιατί, στο ευρύτερο πεδίο του χάρτη θα επωφελούνταν χώρες της Κεντρικής Ασίας και του Καύκασου όπως Ιράν, Τουρκμενιστάν, Αζερμπαϊτζάν. Τα συμφέροντα αυξάνονταν οικονομικά και στρατηγικά αυτών των χωρών αλλά και των ΗΠΑ προβάλλοντας μεγάλο ενδιαφέρον στο να ενισχύσουν την πολιτική τους και την οικονομία στις χώρες της Πρώην Σοβιετικής Ένωσης ενώ παράλληλα στοχεύουν στο να μειώσουν αυτή της Ρωσίας. Οι προσδοκίες για τα ενεργειακά κοιτάσματα πριν την δεκαετία του 2010 ήταν μεγάλα και όξυναν αρκετά τον ανταγωνισμό της Ρωσίας και των ΗΠΑ. Αυτό συνέβαινε αφού η κατασκευή του αγωγού μέσω της Ρωσίας θα επηρέαζε σημαντικά τα συμφέροντα των ΗΠΑ πάρα μέσω της Τουρκίας.

IGI

Επιπρόσθετα το 2008 αυξήθηκε η συνεργασία μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας με την κατασκευή επιπρόσθετου αγωγού πάλι μεταξύ των εταιριών ΔΕΠΑ και Edison. Αυτός ο αγωγός ονομάστηκε IGI Poseidon SA, ο οποίος θα είναι και αυτός υποθαλάσσιος με μήκος 212 χιλιομέτρων με κόστος κατασκευής στα 500 εκατομμύρια ευρώ. Η αποπεράτωση αυτού του έργου έγινε το 2012. Αξιοσημείωτη αναφορά είναι ότι αυτός ο αγωγός θα ενώνεται και με τον East Med.

South Stream

Μια από τις αρχικές θέσεις και ενεργειακές πολιτικές της Ρωσία ήταν να μετατρέψουν την Τουρκία σε ένα ενεργειακό διαμετακομιστεί ενέργειας στις αρχές του 21ο αιώνα. Παρ' όλα αυτά η παράκαμψη της Ρωσία από τον αγωγό Nabucco μετά από τις πιέσεις των ΗΠΑ και της Ευρώπης για τη μείωση στις εισαγωγές φυσικού αερίου άλλα και των πολιτικών συμφερόντων ώθησαν στην αλλαγή διαδρομής του South Stream. Ο παραγκωνισμός της Ρωσία στον αγωγό Nabucco την ώθησε να αλλάξει τα δεδομένα, γιατί θα μειωνόταν σημαντικά η θέση της στον ενεργειακό χάρτη και παράλληλα τα οικονομικά – στρατηγικά συμφέροντα θα πλήττονταν.

Έτσι, τον Ιούνιο 2007 η Ιταλική εταιρία ΕΝΙ και η Ρωσική εταιρία Gazprom υπέγραψαν μνημόνιο για την κατασκευή αυτού του αγωγό με ικανότητα μεταφοράς 30 δισεκατομμυρίων

κυβικών μέτρων. Αυτός ο αγωγός τέθηκε σε εμπάργκο για αρκετό χρονικό διάστημα όπου πρόσφατα έγινε η αποδέσμευση του. (Techology, n.d.)

AGP

Ο Arab Gas Pipeline είναι ο αραβικός αγωγός μεταφοράς φυσικού αερίου ο οποίος ξεκινά από την Αίγυπτο. Λόγω της Αραβικής Άνοιξης, η οποία επηρέασε αρκετά στο πολιτικό τομέα την Αίγυπτο αφού μειώθηκαν σημαντικά η παραγωγή και η εξαγωγή φυσικού αερίου. Ο αγωγός αυτός διασυνδέεται από την Αίγυπτο σε Ιορδανία, Συρία και από την Συρία προς Λίβανο.

Το 2009 υπογράφτηκε συνεργασία με την Τουρκία για την κατασκευή αγωγού 56 μιλίων προς στα σύνορα της με τον AGP. Αυτή η συνεργασία προέβλεπε ότι η Συρία θα προμήθευε την Τουρκία με 17,5 – 35 BCF για 5(πέντε) έτη. Λόγω της αστάθειας που επικρατεί στην περιοχή μετά το 2010 δεν επιτράπηκε η επέκταση προς την Τουρκία. (Καρκαζής, et al., 2013)

TAP

Η αμερικάνικη εταιρία Aramco κατασκεύασε τον Trans – Arabian – Pipeline (TAP) , ο οποίος συνδέει τις ενεργειακές πηγές των ΗΠΑ από την Σαουδική Αραβία μέχρι και τη Μεσόγειο. Ο πετρελαιαγωγός έχει την δυνατότητα μεταφοράς 500000 bbl/d και ξεκινά από την περιοχή Αλ Ζαχράν και διαπερνά μέσω της Ιορδανίας την Συρία και τον Λίβανο ενώ άρχισε να δραστηριοποιείται το 1950. Ο αγωγός βοήθησε αρκετά τις ΗΠΑ στις σχέσεις τους μεταξύ των δύο χωρών αλλά και με την Βρετανία ως Μεγάλη δύναμη και επιρροή το 1950. Το 1967 στον Αραβοϊσραηλινό πόλεμο των έξι ημερών μεταξύ Αιγύπτου, Ιορδανίας και τη Συρία εναντίον του Ισραήλ κατέλαβε τα υψώματα Γκολάν και τέθηκε υπό τον έλεγχο του, όπου και επέτρεψαν και την λειτουργία του. Συνέπεια αυτού ήταν η διαμάχη μεταξύ των χωρών για την μοίρα του αγωγού όπου και τελικά το 1976 το τμήμα πέραν από την Ιορδανία σταμάτησε την λειτουργία του. Στο διάστημα μεταξύ του 1976 και 1990 εκτελούνταν μεταφορές μεταξύ της Ιορδανίας και της Σαουδικής Αραβίας με μικρές ποσότητες, άλλα όταν ξέσπασε ο πόλεμος στον περσικό κόλπο διακόπηκε η παροχή. Παρ' όλα αυτά ο αγωγός TAP παραμένει σημαντικός στη σημερινή εποχή λόγω του ότι είναι μια λύση για την εξαγωγή πετρελαίου προς τη Δύση. Η οικονομική ανάλυση έδειξε ότι παραμένει η πιο φθηνή λύση παρά με δεξαμενόπλοιο για την κάλυψη των αναγκών της Ιορδανίας αλλά και για την εξυπηρέτηση στρατηγικών, οικονομικών και πολιτικών σχέσεων στην περιοχή που θα επιφέρουν καλύτερη ασφάλεια. (Καρκαζής, et al., 2014)

IGP

Στις αρχές του 2011 πριν από την εξέγερση στη Συρία ήρθε σε συμφωνία με το Ιράν και το Ιράκ για την κατασκευή αγωγού με έξοδο προς τις ευρωπαϊκές αγορές με ονομασία του αγωγού Islamic Gas Pipeline. Αυτός ο αγωγός θα έχει δύναμη μεταφοράς 1,4 TCF/y με συνολικό μήκος 3100 μίλια με αναμενόμενο κόστος στα 10 δισεκατομμύρια δολάρια, ο οποίος θα ξεκίνα κοντά από το μεγάλο κοίτασμα του Ιράν South Pars από το λιμάνι Assalouyeh με προορισμό την Μεσόγειο διαμέσου Ιράκ, Συρίας και Λιβάνου. Αυτός ο αγωγός στρέφεται αρκετά εναντίων των πολιτικών και οικονομικών συμφερόντων της Τουρκίας, όπου την τελευταία δεκαετία παρατηρείται μια πολιτική των παραπόταμων κρατών από την Τουρκία ενώ ταυτόχρονα επηρεάζει και τα συμφέροντα της Ρωσίας. Αξιοσημείωτο είναι, ότι αυτή η κατασκευή του αγωγού λόγω της κρίσης που υπάρχει στην Συρία μέχρι και σήμερα δεν κατέστη δυνατό να υλοποιηθεί άλλα όμως δεν έχει παραμεριστεί. (Καρκαζής, et al., 2014)

Nabucco

Ο αγωγός Nabucco σχεδιάστηκε σε μία παρόμοια ιδέα όπως ο TGI. Δηλαδή, την έξοδός προς την ευρωπαϊκή αγορά για την μείωση του φυσικού αερίου της Ρωσίας προς την Ευρώπη. Σχεδιάστηκε με μήκος 3300 χιλιόμετρα με δυνατότητα μεταφοράς στην τελική του φάση στα 30 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα φυσικού αέριου και με εκτιμώμενο κόστος στα 5,8 δισεκατομμύρια δολάρια. Η διαδρομή του Nabucco είναι από την Ανατολική Τουρκία, την πόλη του Ερζερούμ με τελικό προορισμό το κόμβο μεταφοράς ενέργειας στην Ευρώπη, πιο συγκεκριμένα την Αυστρία στην πόλη Μπαουμγκάρτεν. Επιπρόσθετα ο αγωγός θα διέρχεται από τα εδάφη της Βουλγαρίας, της Ρουμανίας και της Ουγγαρίας. Ακόμη σχεδιάστηκε έτσι ώστε ο αγωγός να εξυπηρετεί τις χώρες από τις οποίες περνά με την μισή ποσότητα που έχει δυνατότητα για μεταφορά.

TAP

Ο Trans Adriatic Pipeline μεταφέρει φυσικό αέριο από την Κασπία Θάλασσα στην Ευρώπη. Αυτός ο αγωγός μεταφέρει το αέριο από την Τουρκία και από εκεί διασχίζει όλη την Βόρεια Ελλάδα και μετά οδηγείται προς την Αλβανία όπου αποτελεί το χερσαίο τμήμα του αγωγού. Από την Αλβανία ακολουθεί ένα υποθαλάσσιο τμήμα που ενώνεται με την Ιταλία στο San Foca και από εκεί εφοδιάζονται οι χώρες της Ευρώπης.

Εικόνα 9 Διαδρομή του αγωγού Trans Adriatic Pipeline

Πηγή: https://www.tap-ag.gr/

Το συνολικό μήκος του αγωγού ανέρχεται στα 878 χιλιόμετρα εκ των οποίων τα 773 χιλιόμετρα αποτελούν το χερσαίο τμήμα και τα 105 χιλιόμετρα το υποθαλάσσιο τμήμα. Έχει δυνατότητα μεταφοράς μέχρι 20 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα αερίου ετησίως, νούμερο το οποίο μπορεί να καλύψει το μέχρι 14 εκατομμύρια ευρωπαϊκά νοικοκυριά. (Pipeline, n.d.)

TANAP

Άξιος αναφοράς είναι και ο αγωγός μεταφοράς φυσικού αερίου με ολοκληρωμένη ονομασία Trans Anatolian Natural Gas Pipeline ο οποίος διασυνδέεται στο ποταμό Έβρο, στα σύνορα Ελλάδας και Τουρκίας, με τον αγωγό Trans Adriatic Pipeline. Αυτός ο αγωγός έχει σχεδιαστεί να παραδίδει φυσικό αέριο από το Αζερμπαϊτζάν, από το ενεργειακό κοίτασμα Shah Deniz 2 στην Τουρκία, αλλά και στην Ευρώπη μέσω του αγωγού TAP με τις πρώτες παραδόσεις να υλοποιούνται στη Τουρκία στα μέσα του 2018. Μπορεί να παρέχει δυναμικότητα διαθέσεως φυσικού αερίου στα 16 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα εκ των οποίων τα 6 δισεκατομμύρια θα είναι για τις ανάγκες της Τουρκίας ενώ τα υπόλοιπα 10 δισεκατομμύρια θα πηγαίνουν στις Ευρωπαϊκές αγορές. Αυτός ο αγωγός έχει συνολικό μήκος 1850 χιλιόμετρα με τα 19 χιλιόμετρα να είναι υποθαλάσσια στην θάλασσα του Μαρμαρά και το συνολικό κόστος κατασκευής του ανέρχεται στα 11,7 δισεκατομμύρια δολάρια Αμερικής. (Technology, n.d.)

SUMED

Ο αγωγός Suez – Mediterranean είναι ένα αγωγός μεταφοράς πετρελαίου ο οποίος ξεκινά από τον κόλπο του Σουέζ και κοντά στην Ερυθρά θάλασσα από τον σταθμό Ain Sokhna και τερματίζει στα παράλια της Αλεξάνδρειας στην περιοχή Sidi Kerir. Η έμπνευση για την δημιουργία αυτού του αγωγού ήταν ο πόλεμος των έξι ημερών όπου έκλεισε η διώρυγα του Σουέζ. Επιπλέον

αποτελείται από δύο παράλληλους αγωγούς μήκους 320 χιλιομέτρων με χωρητικότητα μεταφοράς 2,8 εκατομμύρια βαρέλια πετρελαίου ημερησίως. Ο αγωγός ξεκίνησε να λειτουργά το 1977 και από εκ τότε η Αιγυπτιακή κυβέρνηση έχει κάθε χρόνο γύρω στα 120 με 150 εκατομμύρια δολάρια εισόδημα. Η Arab Petroleum Pipeline Company / Sumed Company έχει τον αγωγό, μέσω κοινοπραξίας, εκ των οποίων το 50% ανήκει στην Αιγυπτιακή εθνική εταιρία πετρελαίου την Egyptian General Petroleum Corporation, το 15% είναι της Σαουδικής Αραβίας της εταιρίας Saudi Aramco, το 15% ανήκει στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα της IPIC, τρείς εταιρίες από το Κουβέιτ έχουν από 5% και το υπόλοιπο 5% είναι της QGPC από το Κατάρ. Αυτός ο αγωγός αυξάνει σημαντικά την ενεργειακή ασφάλεια των χωρών επειδή είναι εναλλακτική λύση για την μεταφορά ενέργειας από την διώρυγα. Αξιοσημείωτο παράδειγμα αποτελεί και το πρόσφατο ναυτικό ατύχημα εντός της διώρυγας όπου αναγκαστικά παρέμεινε κλειστή για αρκετές μέρες επιφέροντας μεγάλες επιπτώσεις στην οικονομία. (Dunn & Kempkey, 2019)

Trans Med

Ο δια μεσογειακός αγωγός Trans Mediterranean είναι αγωγός φυσικού αερίου συνολικού μήκους 2475 χιλιομέτρων και ξεκινά από την Αλγερία και καταλήγει στην Ιταλία διαμέσου της Τυνησίας. Η κατασκευή του ολοκληρώθηκε το 1983 με δυνατότητα μεταφοράς 30,2 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα ετησίως φυσικού αερίου και το 2012 αυξήθηκε η δυναμική του στα 33,5 ετησίως. Τα συνολικά τμήματα του αγωγού είναι 550 χιλιόμετρα από την Αλγερία προς την Τυνησία, από την Τυνησία προς τα παραλία της 370 χιλιόμετρα και από τα παράλια προς την Σικελία 155 χιλιόμετρα υποθαλάσσια. Τέλος από την Σικελία διασχίζει την ηπειρωτική Ιταλία σε 1400 χιλιόμετρα προς την Σλοβενία με συνολικό κόστος κατασκευής στα 6,25 δισεκατομμύρια δολάρια. (Technology, n.d)

Blue Stream

Αυτός ο αγωγός αποτελεί τον μεγαλύτερο αγωγό της Μαύρης θάλασσας και μεταφέρει φυσικό αέριο από την Ρωσία προς την Τουρκία. Άρχισε την λειτουργία του το 2005 και κατασκευάστηκε από το Ολλανδικό υποκατάστημα Gazprom BV LLC και της Ιταλικής Eni και μέρος του αγωγού στην Τουρκία ελέγχεται από την Τούρκική εταιρία BOTAS και το υπόλοιπο από την Ρωσία. Έχει μέγιστη απόδοση στα 16 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα και άρχισε να μεταφέρει αυτή την ποσότητα το 2010. Επιπλέον έχει συνολικό μήκος 1213 χιλιόμετρα και το υποθαλάσσιο τμήμα φθάνει σε βάθος 2200 μέτρα με κόστος κατασκευής στα 3,2 δισεκατομμύρια

δολάρια Αμερικής. Αυτός ο αγωγός πληρώθηκε από κοινού της Ρωσία και της Τουρκίας και πιο συγκεκριμένα το υπεράκτιο τμήμα κόστισε 1,7 δισεκατομμύρια δολάρια Αμερικής.

Turk Stream

Ο Turk Stream είναι ένας υποθαλάσσιος αγωγός ο οποίος εκτείνεται από την Ρωσία προς την Τουρκία στην Μαύρη Θάλασσα και αποτελείται από δύο χορδές, όπου η μία θα είναι αποκλειστικά για την Τουρκία και η δεύτερη για την Ευρώπη. Έχει δυνατότητα μεταφοράς 31,5 δισεκατομμύρια κυβικά πόδια ετησίως με 15,75 από κάθε μία χορδή. Επίσης έχει μήκος 930 χιλιόμετρα μέχρι τις Τουρκικές ακτές και αρχές του 2020 αυτός ο αγωγός λειτούργησε για να μεταφέρει φυσικό αέριο. (Gazprom n.d.)

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συνοψίζοντας καταλαβαίνουμε ότι η περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου αποτελεί σημαντικό σημείο στον παγκόσμιο χάρτη. Μέσα από αυτή την περιοχή μπορούμε να έχουμε σημαντικά πλεονεκτήματα, αφού θα επωφεληθούν όχι μόνο οι χώρες οι οποίες εδρεύουν στην περιοχή αλλά και ευρύτερα. Τα πλεονεκτήματα για τις χώρες που είναι στην περιοχή είναι σημαντικά γιατί αποκτούν σημαντικό ρόλο στον ενεργειακό χάρτη αλλά και στη διεθνή σκακιέρα αναβαθμίζοντας το ρόλο τους σε γεωπολιτικό, γεωοικονομικό και στρατηγικό. Οι ενεργειακές εταιρίες οι οποίες απέκτησαν δικαιώματα για γεωτρήσεις στην περιοχή αυξάνουν την σημασία του ρόλου τους κατέχοντας όλες τίς νομικές άδειες και ταυτόχρονα αυξάνονται και οι συμμαχίες στην περιοχή λόγω των συμφερόντων. Μαζί με όλα αυτά καταλαβαίνουμε ότι η Ανατολική Μεσόγειο συμβάλει σημαντικά στην παγκόσμια οικονομία είτε λόγω του εμπορίου από την στρατηγική της θέση άλλα και στον τομέα της ενέργειας όπου προσελκύει σημαντικά το παγκόσμιο ενδιαφέρον.

Παρ΄ όλα αυτά στην περιοχή καταλαβαίνουμε ότι ποτέ δεν έπαψαν να υπάρχουν τα προβλήματα. Η έννοια της ασφάλειας για την περιοχή αποτελεί ένα εξαφανισμένο όρο γιατί οι προκλήσεις, οι πόλεμοι και οι εντάσεις δεν σταμάτησαν να υπάρχουν. Οι προκλήσεις από την Τουρκία για την διεκδίκηση θαλάσσιας έκτασης υπάρχουν συνεχώς και σε αρκετές περιπτώσεις παρουσιάζονται σκηνές ένα βήμα πριν τον πόλεμο. Οι πολεμικές επιχειρήσεις για την καταστολή όπλων μαζικής καταστροφής, για την εκδίωξη των Κούρδων και η δημιουργία ζωνών ασφάλειας από την Τουρκία έτσι ώστε να προστατεύσουν τα σύνορα τους. Το παλαιστινιακό πρόβλημα δεν έπαψε να υπάρχει και πήρε ξανά ανάφλεξή το 2021 με σκηνικό πολέμου. Επιπλέον με την εκλογή του Τζο Μπάιντεν βλέπουμε μια Αμερική η οποία να εκτελεί ρόλο του χωροφύλακα στην περιοχή με τις προκλήσεις της Τουρκία στην θαλάσσια περιοχή να μειώνονται σημαντικά και να προωθούνται στην περιοχή οι συμμαχίες και η ασφάλεια με μελλοντική εκτίμηση, ότι όταν λειτουργήσει ο αγωγός East Med, πιθανόν να παρατηρήσουμε την εγγύηση της ασφάλεια του.

Η ασφάλεια για την περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και με την λειτουργία όλων των κοιτασμάτων να βρίσκονται σε παραγωγή θα αποτελέσει σημαντικό ρόλο σε παγκόσμια κλίμακα γιατί θα επηρεαστούν και ναυτιλιακά και ενεργειακά πολλές χώρες. Μαζί με τον όρο της ασφάλειας συνεπάγονται αρκετές εξελίξεις στα γεωπολιτικά παιχνίδια της περιοχής και κυρίως η Ελλάδα και η Κύπρος επιβάλλεται να αντέξουν οικονομικά και στρατιωτικά έτσι ώστε να οξύνουν τις διπλωματικές σχέσεις τους με τις χώρες της περιοχής άλλα και των μεγάλων δυνάμεων που απέκτησαν συμφέροντα στην περιοχή.

Επιπρόσθετά η Ελλάδα πρέπει να δώσει περισσότερη έμφαση στην ενεργειακή της πολιτική και μακροπρόθεσμα να γίνει παραγωγός υδρογονανθράκων και παράλληλα ενεργειακός κόμβος από το Νότο προς το Βορρά και από τη Ανατολή προς την Δύση. Αξίζει να σημειωθεί ότι θα ωφεληθεί στρατηγικά και γεωπολιτικά στην διεθνή σκακιέρα αναβαθμίζοντας το ρόλο της με δύναμη λόγου.

Εν κατακλείδι καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η Ανατολική Μεσόγειος αποτελεί ένα σημαντικό σημείο σε παγκόσμια κλίμακα. Είναι σημείο το οποίο συνδέει τρείς ηπείρους και εξυπηρετεί ένα μεγάλο μέρος της ναυτιλίας και αυξάνεται η στρατηγική του σημασία. Επιπλέον με τα μεγάλα αποθέματα που υπάρχουν σε υδρογονάνθρακές έχουν στρέψει το παγκόσμιο ενδιαφέρον στην περιοχή διεκδικώντας δικαιώματα για τα δικά τους συμφέροντα γιατί μπορεί να εξυπηρετήσουν σημαντικά άλλες χώρες και να πλήξουν τα συμφέροντα άλλων κρατών, προκαλώντας τους ανεπανόρθωτες ζημιές. Τέλος η παρούσα εργασία θα μπορούσε να μελετήσει και τα τρέχον ενεργειακά ισοζύγια των χωρών στην περιοχή. Αυτό θα βοηθούσε να παρουσιάσει τις ανάγκες των κρατών και να κατανοήσουμε σε μεγαλύτερο βάθος την πολιτική τους και τα συμφέροντα τους που ελλοχεύουν και την μελλοντική τους στάση στα γειτονικά τους κράτη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Bilgin, M., 2015. *INSIGHT TURKEY.* [Ηλεκτρονικό] Available at: https://www.insightturkey.com/articles/turkeys-energy-strategy-synchronizing-geopolitics-and-foreign-policy-with-energy-security
[Πρόσβαση 15 4 2021].

Dunn, C. & Kempkey, N., 2019. *U.S. Energy Information Administration.* [Ηλεκτρονικό] Available at: https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=40152
[Πρόσβαση 26 2 2021].

Ellinas, C., 2020. *ΕΛΙΑΜΕΠ.* [Ηλεκτρονικό] Available at: https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2020/10/Policy-brief-134-EL-translation.pdf
[Πρόσβαση 1 5 2021].

Gazprom, n.d. *Gazprom.* [Ηλεκτρονικό] Available at: https://www.gazprom.com/projects/turk-stream/
[Πρόσβαση 8 4 2021].

IEA, 2019. *iea.* [Ηλεκτρονικό] Available at: https://www.iea.org/topics/energy-security

K.Sovacool, B., 2011. The Routledge Handbook of energy security. Στο: *Defining, measuring and exploring energy security.* USA and Canada: Routledge, p. 10.

KIMURA, K., 2007. *A QUEST FOR ENERGY SECURITY IN THE 21ST CENTURY*, JAPAN: ASIA PACIFIC ENERGY RESEARCH CENTRE.

Litsas, S., 2018. *BESA.* [Ηλεκτρονικό] Available at: https://besacenter.org/perilous-tango-four-eastern-med/
[Πρόσβαση 3 5 2021].

Pipeline, T. A., n.d. *Trans Adriatic Pipeline.* [Ηλεκτρονικό] Available at: https://www.tap-ag.gr/
[Πρόσβαση 8 4 2021].

Saragerova, B., 2020. *Global Risk Insights.* [Ηλεκτρονικό] Available at: https://globalriskinsights.com/2020/09/greece-and-turkey-energy-security-tensions-in-the-

eastern-mediterranean/
[Πρόσβαση 07 04 2021].

Sussex, U. o., n.d. *University of Sussex.* [Ηλεκτρονικό] Available at: https://profiles.sussex.ac.uk/p373957-benjamin-sovacool
[Πρόσβαση 26 02 2021].

Technology, H., n.d. *Hydrocarbons Technology.* [Ηλεκτρονικό] Available at: https://www.hydrocarbons-technology.com/projects/trans-anatolian-natural-gas-pipeline-project-tanap/
[Πρόσβαση 13 04 2021].

Technology, H., n.d. *Hydrocarbons Techology.* [Ηλεκτρονικό] Available at: https://www.hydrocarbons-technology.com/projects/trans-med-pipeline/
[Πρόσβαση 13 04 2021].

Techology, H., n.d. *Hydrocarbons Techology.* [Ηλεκτρονικό] Available at: https://www.hydrocarbons-technology.com/projects/southstream/
[Πρόσβαση 13 04 2021].

Turkey, R. O. & Affairs, M. o. F., n.d. *Republic Of Turkey Ministry of Foreign Affairs.* [Ηλεκτρονικό] Available at: https://www.mfa.gov.tr/turkeys-energy-strategy.en.mfa
[Πρόσβαση 10 3 2021].

Αθανασόπουλος, Ά., 2020. *ΤΟ ΒΗΜΑ.* [Ηλεκτρονικό] Available at: https://www.tovima.gr/2020/06/09/politics/tzem-gkournteniz-i-galazia-patrida-einai-i-thalassia-kosmotheoria-tis-tourkias/
[Πρόσβαση 20 6 2021].

Δρακουλαράκου, Σ., 2020. *Ινστιτούτο Εναλακτικών Πολιτικών.* [Ηλεκτρονικό] Available at: https://www.enainstitute.org/%ce%b7-%cf%80%ce%b5%cf%81%ce%b9%cf%86%ce%b5%cf%81%ce%b5%ce%b9%ce%b1%ce%ba%ce%ae-%cf%83%cf%84%cf%81%ce%b1%cf%84%ce%b7%ce%b3%ce%b9%ce%ba%ce%ae-%cf%84%ce%b7%cf%82-%cf%84%ce%bf%cf%85%cf%81%ce%ba%ce%af/
[Πρόσβαση 4 5 2021].

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ , Ε., n.d. *hellas.* [Ηλεκτρονικό] Available at: http://hellas0099.com/TREATIES/Kirosi%20Synthikis%20Eirinis%20Parision%201947.pdf [Πρόσβαση 20 6 2021].

Η Συνθήκη της Λωζάνης, n.d.. *ΙΜΒΡΙΑΚΗ ΕΝΩΣΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ.* [Ηλεκτρονικό] Available at: https://imbrosunion.com/174-2/# [Πρόσβαση 20 6 2021].

Καρκαζής, Γ., Βιδάκης, Ι. & Μπάλτος, Γ., 2013. *Researchgate.* [Ηλεκτρονικό] Available at: https://www.researchgate.net/publication/339530649_E_SYRIAKE_ENERGEIAKE_POLITIKE_TON_TESSARON_THALASSON [Πρόσβαση 25 04 2021].

Καρκαζής, Γ., Βιδάκης, Ι. & Μπάλτος, Γ., 2014. *Foreign Affairs.* [Ηλεκτρονικό] Available at: https://www.foreignaffairs.gr/articles/69688/giannis-karkazis-ibidakis-kai-g-mpaltos/o-energeiakos-ploytos-tis-syrias?page=3 [Πρόσβαση 26 4 2021].

Καρκαζής, Γ., Βιδάκης, Ι. & Μπάλτος, Γ., 2014. *foreignaffairs.* [Ηλεκτρονικό] Available at: https://www.foreignaffairs.gr/articles/69688/giannis-karkazis-ibidakis-kai-g-mpaltos/o-energeiakos-ploytos-tis-syrias?page=4 [Πρόσβαση 26 04 2021].

Κοινοβούλιο, 1995. *e-nomothesia.* [Ηλεκτρονικό] Available at: https://www.e-nomothesia.gr/diethneis-sunthekes/nomos-2321-1995-phek-136-a-23-6-1995.html [Πρόσβαση 23 3 2021].

Μανώλη, Χ., 2019. *ΠΟΛΙΤΗΣ.* [Ηλεκτρονικό] Available at: https://politis.com.cy/politis-news/kypros/den-epikyronei-ta-oria-alla-ta-sevetai/ [Πρόσβαση 26 3 2021].

Μπαίυ, Σ. τ. Μ., 1998. *Επίσημη Εφημερίδα.* [Ηλεκτρονικό] Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:21998A0623(01)&from=PT [Πρόσβαση 10 3 2021].

Νταβούτογλου, Α., 2010. Η εγγύς θαλάσσια περιοχή Εύξεινος Πόντος, Ανατολική Μεσόγειος, Περσικός Κόλπος, Κασπία . Στο: *Το Στρατηγικό Βαθος η Διεθνής Θεσης της Τουρκίας.* Αθήνα: Ποιότητα, p. 275.

Ντοκος, Θ., 2001. Ο Γεωστρατηγικός ρόλος της Τουρκίας. Στο: Αθήνα: Κωνσταντίνου Τουρίκη, pp. 54 - 65.

Ντόκος, Θ., 2011. *Ένταση στην Ανατολική Μεσογείο: Το Γεωπολιτικό «Τετράγωνο» Ελλάδα-Κύπρος-Ισραήλ-Τουρκίας.* [Ηλεκτρονικό] Available at: https://www.files.ethz.ch/isn/139931/23_2011__WORKING_PAPER___Thanos_Dokos2.pdf [Πρόσβαση 30 3 2021].

Παγκύπριος Δικηγορικός Σύλλογος Κύπρου, 1988. *CYLAW.* [Ηλεκτρονικό] Available at: http://www.cylaw.org/nomoi/arith/1988_1_203.pdf [Πρόσβαση 23 3 2021].

Παπασωτηρίου, Χ., 1995. Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου,Η πτώση τηςΣοβιετικής Ένωσης, η επανένωση της Γερμανίαςκαι η νέα ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική ασφαλείας. Στο: *Ελληνική Επιθέωριση Πολιτικής Επιστήμης* . Αθήνα: Θεμέλιο, p. 58.

Πετρίκκος, Π., 2019. *Global Risk Insight.* [Ηλεκτρονικό] Available at: https://globalriskinsights.com/2019/03/energy-and-security-in-the-eastern-mediterranean/ [Πρόσβαση 4 5 2021].

Πιτατζης, Α., 2014. *energypress.* [Ηλεκτρονικό] Available at: https://energypress.gr/news/o-polemos-ton-agogon-stin-notioanatoliki-mesogeio [Πρόσβαση 1 3 2021].

Ρούκουνας, Ε., 2019. *ΔΗΜΟΣΙΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ.* ΑΘΗΝΑ: ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ.

Σκαφίδας, Γ., 2019. *ΕΘΝΟΣ.* [Ηλεκτρονικό] Available at: https://www.ethnos.gr/politiki/79226_agogos-eastmed-ta-megala-ofeli-kai-ta-5-empodia-pros-tin-ylopoiisi-toy [Πρόσβαση 25 2 2021].

Στούκας, Μ., 2018. *Πρώτο Θέμα.* [Ηλεκτρονικό] Available at: https://www.protothema.gr/stories/article/786923/oi-progonoi-ton-tourkon-ogouzoi-tourkoi-

seltzoukoi-kai-othomanoi/
[Πρόσβαση 28 4 2021].

Συνθήκη των Σερβών, n.d. *academia.* [Ηλεκτρονικό] Available at: https://www.academia.edu/27348614/%CE%97_%CE%A3%CF%85%CE%BD%CE%B8%CE%AE%CE%BA%CE%B7_%CF%84%CF%89%CE%BD_%CE%A3%CE%B5%CE%B2%CF%81%CF%89%CE%BD_1920_pdf_Treaty_of_Sevres
[Πρόσβαση 20 6 2021].

Συρίγος, Ά., 2020. *syrigos.* [Ηλεκτρονικό] Available at: https://www.syrigos.gr/books/60_maps_gr.pdf
[Πρόσβαση 22 2 2021].

Υπουργείο Εξωτερικών, Κ. Δ., n.d. *Κυπριακή Δημοκρατία Υπουργείο Εξωτερικών.* [Ηλεκτρονικό] Available at: https://mfa.gov.cy/el/turkish-military-invasion-and-occupation.html
[Πρόσβαση 19 3 2021].

Φακιολάς, Ε. Τ., 1999. *ΑΣΦΑΛΕΙΑ, ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΟΣ ΡΕΑΛΙΣΜΟΣ: ΟΝΤΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΚΑ.* [Ηλεκτρονικό] Available at: https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/ekke/article/viewFile/7335/7056.pdf
[Πρόσβαση 6 4 2021].

Φίλη, Κ., 2020. *Ινστιτούτο Εναλλακτικών Πολιτικών.* [Ηλεκτρονικό] Available at: https://www.enainstitute.org/%ce%ba%ce%b9%ce%bd%ce%b7%cf%84%ce%b9%ce%ba%cf%8c%cf%84%ce%b7%cf%84%ce%b1-%cf%83%cf%84%ce%b7%ce%bd-%ce%b1%ce%bd%ce%b1%cf%84%ce%bf%ce%bb%ce%b9%ce%ba%ce%ae-%ce%bc%ce%b5%cf%83%cf%8c%ce%b3%ce%b5%ce%b9/
[Πρόσβαση 18 3 2021].

Φλούρος, Φ., 2020. *Διάλεξη μαθηματός 1 Ειδικά Θέματα Ασφάλειας στην Ανατολική Μεσόγειο και τη Μέση Ανατολή,* Αθήνα: Φλώρος Φλούρος.

Χρυσοχού, Γ. & Δαλακλής, Δ., 2012. *Researchgate.* [Ηλεκτρονικό] Available at: https://www.researchgate.net/publication/299530155_Anakeryxe_Kypriakes_Apokleistikes_Oikonomikes

_Zones_AOZ_kai_to_Dikaio_tes_Thalassas_The_Declaration_of_the_Cypriot_Exclusive_Economic_Zone_EEZ_and_International_Law_of_the_Sea
[Πρόσβαση 19 04 2021].